

ИЗЛЕЗ¹⁰

СТУДЕНТСКО СПИСАНИЕ/АПРИЛ 2013/izlez.mk

**ПЛИТКИ УМОВИ,
ДЛАБОКИ ЦЕБОВИ**

стр. 04

**МАКЕДОНИЈА,
„ВЕТЕНАТА“ Е-ЗЕМЈА**

стр. 10

**АНА ЈОВКОВСКА:
АКТИВИЗМОТ Е
НАЧИН НА ЖИВОТ**

стр. 16

**ВЛАДО КАМБОВСКИ:
ДА СОЗДАВАМЕ
КРИТИЧАРИ, А НЕ
ПОТРЧКОВЦИ!**

стр. 26

СТУДЕНТСКАТА ОРГАНИЗАЦИЈА ИЗЛЕЗ
СО СВОЈА РАДИОЕМИСИЈА ВО ЕТЕРОТ.
СЕКОЈА САБОТА, ТОЧНО НАПЛАДНЕ:

СТУДЕНТСКИ ПИКНИК НА КАНАЛ 103

СОДРЖИНА » |04 ПЛИТКИ УМОВИ, ДЛАБОКИ ЦЕБОВИ **|05** ТАЈНАТА НА НАШЕТО СЕКОЈ(Г)НЕВИЕ **|06** ПОБЕДА НА КВАЛИТЕТОТ ИЛИ ПОРАЗ НА АВТОНОМИЈАТА **|09** РЕЗ(И)ЛТАТИТЕ НА ШЕСТЕ ДЕЦЕНИИ ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ **|10** МАКЕДОНИЈА, „ВЕТЕНАТА“ Е-ЗЕМЈА **|12** НЕМА ОПРАВДУВАЊЕ ЗА НЕОСТВАРУВАЊЕ НА СВОИТЕ ЖИВОТНИ СОНИШТА [РАЗГОВОР СО АНА ПЕЈЧИНОВА] **|16** АКТИВИЗМОТ Е НАЧИН НА ЖИВОТ [РАЗГОВОР СО АНА ЈОВКОВСКА] **|18** СПОРТСКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО МАКЕДОНИЈА [АЛПИНИЗАМ] **|20** НЕОБИЧНИ СПОРТОВИ СО НЕОБИЧНИ УСПЕСИ **|22** ВЕГЕТАРИЈАНСТВО И ВЕГАНСТВО **|25** НАУЧНИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ФИНАНСИРАНИ СО ЈАВНИ СРЕДСТВА НА ПАТ ДО СЛОБОДЕН ПРИСТАП **|26** АКАДЕМИК ВЛАДО КАМБОВСКИ: ДА СОЗДАВАМЕ КРИТИЧАРИ, А НЕ ПОТРЧКОВЦИ! **|28** МАКЕДОН(ФРАНЦ)ИЈА: СУПЕРСОРАБОТКА ЗА УГЛЕД **|30** СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДИ НА ГРАД СКОПЈЕ – КОАЛИЦИЈА СЕГА **|32** КАКО ДО КАРИЕРА СО СТИ(МУ)Л? **|34** ИНТЕРВЈУ PRIMUS: АНА ГАЦЕВА **|37** ИНТЕРВЈУ SECUNDUS: ГОЦЕ ИЛИЕВСКИ **|40** ТЕАТРА: ТЕАТАРОТ Е НАШИОТ ИЗЛЕЗ **|42** АНОМАЛИЈА НАТИВА **|44** ДОКУМЕНТ! **|46** АНТИКОЛУМНА

ГЛАВЕН УРЕДНИК ЗА СОДРЖИНА ДАЛИБОР СТАЈИЌ | **ГЛАВЕН УРЕДНИК ЗА КООРДИНАЦИЈА И МАРКЕТИНГ** БЛАГИЦА ПЕТРОВА | **УРЕДНИЦИ:** **ОПШТЕСТВО** Александра Живковиќ | **НИЕ И СИСТЕМОТ** Елена Тимчева | **МОЖНОСТИ И КАРИЕРА** Маријана Јанческа | **КУЛТУРА** Симона Јовчева | **МУЗИКА** Дени Омерагиќ | **РЕДАКЦИЈА** Ана Тодоровска, Маја Керамитчиева, Кристина Велевска, Емилија Петреска, Меги Попоска, Вера Велевска, Љупчо Кошчицовски, Ана Лакалиска, Даниела Атанасова. **ЛЕКТУРА** Кристина Велевска **ФОТОГРАФИИ** Далибор Стајиќ, Мухамед Мујовиќ Нуне, Сара Коцевска, Фросина Илиевска. **ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН** Иван Дургутовски. **ЗА ИЗДАВАЧОТ** Здружение „Студентска организација Излез“. **КОНТАКТ** studentsko.spisanie@gmail.com, www.izlez.mk. **Контактите на авторите ѝ се познати на редакцијата.**

Овој проект е делумно поддржан од Амбасадата на САД. Мислењата, откритијата и заклучоците или препораките изнесени овде се на автор(ите) и не ги одразуваат оние на Стејт Депарментот на САД.

ИЗЛЕЗ ИМА ПРОСТОР ЗА ТВОИТЕ ИДЕИ!

следете нè на
Facebook: izlez

web:
www.izlez.mk

» РАЗВОЈОТ НА ФАКУЛТЕТСКАТА
ИНДУСТРИЈА ВО 21 ВЕК

ПЛИТКИ УМОВИ И ДЛАБОКИ ЦЕБОВИ

ПОД ПОИМОТ „ИНДУСТРИЈА“ СЕ ПОДРАЗБИРА ГРУПИРАЊЕ БИЗНИСИ ШТО ДЕЛАТ ЗАЕДНИЧКИ МЕТОД НА ОСТВАРУВАЊЕ ПРОФИТ, КАКО НА ПРИМЕР „ФИЛМСКА ИНДУСТРИЈА“, „АВТОМОБИЛСКА ИНДУСТРИЈА“ ИЛИ „СТОЧАРСКА ИНДУСТРИЈА“.

Ана Тодоровска [Филозофски факултет]

Сара Коцевска

Дали денес се раѓа уште еден член во ова семејство — факултетска индустрија? Велат оти оној што инвестира во образование, инвестира во иднината. Во денешни услови, постојат две причини поради кои ова тврдење би се сфатило како шега: прво, инвестицијата во образованието се сведе на вложување на последниот денар на родителите, заработен со пот и со крв, за нивните деца да студираат, и второ, иднината стана толку неизвесна, што нивните дипломи, најверојатно, ќе останат затрупани во прав додека тие продаваат ситнири за да си го овозможат опстанокот.

Просечната плата во Македонија е околу триста евра, а школарината, т.е. партиципацијата, варира во зависност од квотата, најчесто од двесте до четиристотини евра. Не смееме да забораваме да ги додадеме трошоците за таксени марки со провизија,

учебници и скрипти, запишување и заверување семестар, уверенија, потврди, ИКСА, Студентски парламент, а каде што мора и за станарина. Сè на сè, студентот како да платил уште една цела, ако не и две партиципации. Тоа е голема инвестиција, зар не? Сакаме да веруваме дека е и добра, но да погледнеме подобро — што навистина добивме од неа?

Студентот доби: статус на замолчена овца, изгубена низ бирократските лавиринти; ЕКТ систем, кој вреднува физичко присуство и одговори на заокружување, наместо вистинско знаење, интелектуална стимулација и критичко мислење; скратени материјали и скрипти од 1962 година; наметната мода на задолжително студирање; осакатен културен живот, без каква било можност за изразување; загарантирана диплома сè додека има пари да ја плати, зашто парите се

единствен критериум за успех.

Државата доби: купишта дипломирани лица: интелектуалци на хартија, кои сепак се недоволно способни да се наречат експерти во својата област. Универзитетот доби: статус на центар за скапи забрзани курсеви, фабрика за дипломи, фарма за одгледување послушни глупчиња.

Ректорот доби: мерцедес од 64000 евра благодарение на нашата инвестиција.

Заклучок: На факултет е подобро да си глупав, отколку сиромашен.

Крајно време е да решиме дали ќе останеме само шрафчиња на оваа машина, која профитира од нашата наивност и создава плиткумумови, или ќе ја вратиме смислата на образованието и на бидувањето академски граѓанин!

Ладнокрвно се ликвидира смислата на универзитетот како место за научно професионално образование, чиј предуслов е единството меѓу истражувачката работа и наставата. По природата на нештата, тоа може да значи само следново: или универзитетите сериозно ќе ја сфатат оваа задача, прераснувајќи, пред сè, во понудувачи на кратки студии блиски до економијата и насочени кон практиката, кои согласно на нив ќе се структурираат, ќе се нормираат и ќе станат сè послични на училиштата, или, пак, универзитетите во тоа ќе содејствуваат само на формално ниво, праќајќи ги дипломците што се лошо квалификувани и нецелосно академски образовани на пазарот на трудот, кој набргу ќе препознае со кого си има работа“.

Пол Лисман, Конрад. 2012: *Теорија на необразование*. Скопје: „Темплум“.

» ДОДЕКА ЧЕКАМЕ ПОВИСОК СТУДЕНТСКИ СТАНДАРД ТАЈНАТА НА НАШЕТО СЕКОЈ(Г)НЕВИЕ

T Емилија Петреска [Висока школа за новинарство и за односи со јавност] Далибор Стајик

Прво правило: Нема правила! Животот во студентски дом не е лесен. Всушност, не велам ништо ново. Додека чекаме повисок студентски стандард, секој студент-станар во државен студентски дом останува подложен на остра борба за опстанок. Сè до оној момент кога новиот Закон за студентски стандард, донесен по итна постапка по повеќе од една деценија, вистински ќе влезе во сила и доследно ќе ги уреди основањето, организацијата, функционирањето и управувањето на студентските домови низ Македонија, мора да се помириме со фактот дека ние не сме ликови од приказна со хепаенд — мора да се помириме дека сме овде, макар што знаеме дека сме се нашле на погрешно место во погрешно време. Сред несигурноста на системските чекори за доведување в ред на мрежата на државните студентски домови, мора да се помириме со фактот дека сме оставени сами на себе.

Студентските домови вградиле во себе збирштина тајни. За нив жестоко се зборува од генерација на генерација, а приказните неретко и се повторуваат — исто како историјата на губитниците. Тоа се места што ги мразите зашто не ви овозможуваат достоин живот, но истовремено ги сакате кога без протекции ќе успеете да зграбите легло за себе. Ги сакате луѓето што никогаш не ви дозволуваат да бидете сами, но во исто време ги мразите оние што не ви дозволуваат да спиете. Ја презирате топлата вода што ве гори по телото, но ја сакате кога воопшто ја нема. Ги мразите радијаторите кога во раните утрински часови испуштаат хорор звуци, но ги сакате кога конечно ќе почувствувате дека греат. Ја сакате дури и единствената патека што води до студентскиот дом, но бескрајно ја мразите кога доцните. Конечно, ја мразите студентската менза зашто алишта не може да се перат секој ден, но ја сакате кога ви треба стоплена храна за да го живнете мозокот пред учење.

Нејсе, го обожавате животот во студентски дом. Овде сè ќе научите одново! Како, инаку, би се снашле во ситуации кога врата ќе ви падне на глава? Како би се помириле со фактот дека линијата помеѓу „мене“ и „тебе“ се губи под превезот на сето „наше“? Ова е место каде што сè може да биде вистина, но се прикажува како лага; овде можете да бидете сведок на речиси сè, но да не сте виделе ништо. Можете да пишувате, да сликате, но која е целта? Системската практика и онака никогаш досега не открила зошто со генерации владее неволност за вложување во државните студентски домови. Неодамна донесениот Закон за студентски стандард мора да ги поттикне надлежните конечно да го преуредат студентското домување во дејност достојна на својата мисија: обезбедување оптимални услови за живеење и учење на студентите во сплет со демократските вредности, современите технологии и научните дострели. Во колкави размери ќе успеат — останува прашање за натамошна јавна дискусија.

СТАВОТ НА СПУКМ ЗА АКТУЕЛНИТЕ ИЗМЕНИ

„Во однос на последните предлог-измени на Законот за високо образование, СПУКМ стои на ставот дека тие се позитивни за студентите. Поконкретно, според нас, центарот за кариера е од голема важност и, доколку се имплементира на начин како што е кај нашиот северен сосед, Република Србија, би било навистина одлично. Во Србија на секој факултет има центар за кариера и голем дел од студентите наоѓаат работно место преку овој центар.

Втора позитивна работа е студентската размена на која треба да се посветат универзитетите. Исто така, и размената на професорите мислиме дека е од клучна важност за квалитетно образование. Во однос на автономијата на Универзитетот, нашиот став е дека понекогаш некоја работа треба да се жртвува за да се постигне поголема цел, која ќе има поголем одраз врз општеството.

Сепак, сметаме дека е потребно вклучување и на студентите во процесот на носење на ваквите закони“.

(Марија Василевска, СПУКМ)

„Од уставниот принцип на автономија на универзитетот не остана ни „а“. Таа е само уставен декор, а не остана ништо од автономијата сфатена во нејзината територијална, финансиска, управувачка, и најважно од сè - духовна димензија - академска слобода, критичка мисла, независност во размислувањето од секој центар на моќ, без оглед дали станува збор за власта или за капиталот“.

(проф. д-р Билјана Ванковска, Филозофски факултет)

„Потребна е вистинска дискусија меѓу сите засегнати фактори во високото образование во процесот на изготвување законски измени“.

(Марија Мирчевска, МОФ)

ПОБЕДА НА КВАЛИТЕТОТ ИЛИ ПОРАЗ НА АВТОНОМИЈАТА

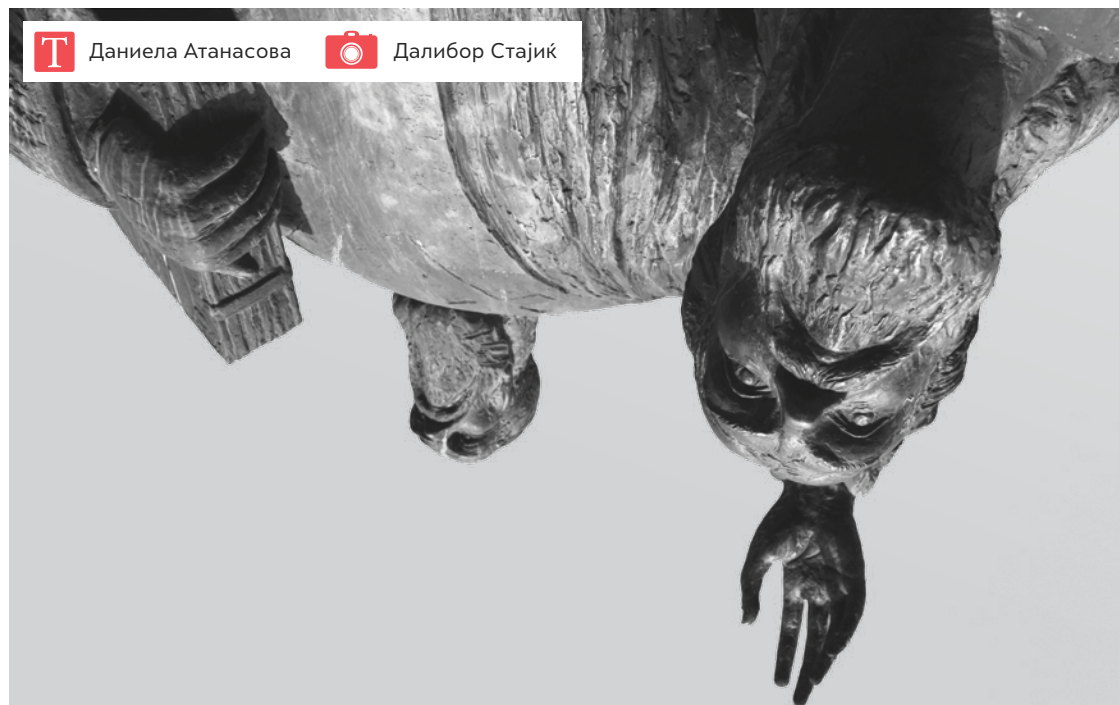
ШТО ДОНЕСОА ПОСЛЕДНИТЕ ИЗМЕНИ НА ЗАКОНОТ ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАНИЕ?

Даниела Атанасова

Далибор Стајќ

На предлог на Владата, на крајот од месец јануари, Собранието експресно усвои нови измени на Законот за високото образование, без каква било јавна дискусија и без консултација со членовите на академската заедница. Се појавија поединечни реакции од универзитетски професори, како и една трибина организирана од професорското Здружение за заштита на академската слобода „Вокс Академика“ (Vox Academica), но сето тоа постфестум. Забележан беше и еден кратковечен обид на Студентскиот парламент на УКИМ да организира дискусија посветена на измените дури откако веќе беа изгласани во Собранието, но беше одложена на неодредено и сè уште не се одржала.

Додека СПУКМ ги поддржа измените на Законот, професорите критикуваа дека со нив се продолжува поткопувањето на автономијата на универзитетите, против кое тие протестираа во 2011 година, кога беа донесени претходните контроверзни измени. По протестите од 2011 година, професорите од „Вокс Академика“ поднесоа и иницијатива до Уставниот суд за оспорување на уставноста на дури 19 члена од тогашните законски измени, но Уставниот суд сè уште се нема произнесено за нив, а Владата веќе наметна нови измени.

Министерот за образование и наука образложи дека измените се во согласност со препораките на ЕУ и во насока на спроведување на Болоњскиот процес и оти ќе доведат до подобар квалитет на образованието и до поголема конкурентност на пазарот на трудот. Пред да ги разгледаме аргументите на оние што не се согласуваат со овие светли предвидувања, да направиме преглед на некои од позначајните новини што ги донесоа измените на Законот.

НАЈНОВИ ИЗМЕНИ ОД 2013 ГОДИНА

Центар за кариера

Универзитетот треба да основа најмалку еден центар за кариера, кој ќе организира практична настава за студентите, саеми на кариера и средби со бизнис заедницата, со цел „да го намали јазот меѓу побарувачката и понудата на работна сила“.

Соработка и двојни дипломи

Секој универзитет треба да склучи барем два договора за соработка и два договора за двојна диплома (double degree) или заедничка студиска програма (joint degree) со универзитет од првите 500 највисоко рангирани универзитети на Шангајската листа, односно од првите 100 најдобро рангирани универзитети по програмите за МБА, како и со акредитирана високообразовна установа на еден од првите 200 најдобро рангирани универзитети од соодветното научно подрачје, во согласност со шангајскиот универзитет „Џио Тонг“, со „US News and Report“ и со „Times Higher Education Supplement-World University Ranking“.

Научно-истражувачка работа

Четириесет отсто од расположливите средства универзитетот треба да ги користи за инвестирање во научно-истражувачки проекти и за финансирање барем еден студиски престој на асистентите во траење од минимум еден, а максимум три месеци, во период од три години, на некој од највисоко рангираните универзитети на светско ниво според горенаведените ранг-листи.

Студиски престој и визитинг

Таков студиски престој на истакнати светски универзитети и со исто времетраење универзитетот или факултетот треба да обезбеди и за минимум 30 свои студенти, а треба да реализира и визитинг за три отсто од своите професори годишно, исто така на некој од највисоко рангираните универзитети, како и да организира посети од професори од овие универзитети на своите студиски програми.

Бесплатно и паралелно студирање

Право на бесплатно школување имаат студентите што претходната година имале просек над 9, а повторно се воведува и можноста за паралелно студирање, при што, под одредени услови, студентот може да биде ослободен од плаќање на трошоците за втората и за секоја наредна студиска програма.

Нови казни

Високи казни се предвидени за универзитетите, за факултетите и за одговорните лица што нема да се придржуваат до новите законски обврски.

Надлежноста на министерот за образование

Се зголемуваат ингеренциите на министерот за образование и наука и на Владата, кои даваат одобрение и мислење и кои го имаат завршниот збор во многу случаи — за основање или за затворање високообразовна институција или, пак, за поништување одлука на Одборот за евалуација и акредитација (главно тело за надгледување и за оценување на работата на универзитетите) итн.

МОРЕ КРИТИКИ

Иако на прв поглед многу од измените на Законот не изгледаат спорни, познавачите посочуваат низа слабости. Главните забелешки се однесуваат на нетранспарентниот начин на донесување, на финансиските импликации и, повторно, на нарушувањето на универзитетската автономија.

Марија Мирчевска од Младинскиот образовен форум (МОФ) потсетува дека Образложението за потребите од изменување и дополнување на Законот за високо образование се повикува на обврските преземени со Букурешкото коминике од 2012 година. Таа посочува дека на Министерската конференција во Букурешт ѝ претходел извештај за имплементација на Болоњскиот процес врз кој се засновуваат препораките во Коминикето. Според извештајот, Македонија нема доставено информации за ни еден од седумте прашалници на следните теми: структурни и контекстуални податоци, учење ориентирано кон студентот, осигурување на квалитетот, доживотно учење, политики за овозможување поширока партиципација, студентски придонес, мобилност.

„Се плашам дека и овие измени на Законот за високо образование се донесени без вистинска анализа на теренот, односно без да се земат предвид околностите и условите што моментно постојат во високото образование, за што говори и недостигот од податоци и од анализи до европските институции кои ги даваат препораките што ние начелно се залагаме да ги исполниме“, вели Мирчевска.

Професорката Билјана Ванковска од Филозофскиот факултет предупредува дека новите законски измени наметнуваат нереални очекувања од универзитетите со оглед на ограничениот буџет. Имено, сите трошоци за горенаведените новини, како што се студиските престои на студенти и посетите на професори, треба да се покријат од постоечките приходи на самите универзитети.

„Државата ги присилува универзитетите и факултетите да се однесуваат како профитни организации, кои ќе треба да наоѓаат начини да остварат дополнителни приходи од оние што ги доделува државата за да ги исполнат барањата што произлегуваат од Законот. Имам лошо претчувство дека товарот за обезбедување на овие средства ќе падне врз студентите (нивните родители), а нема да има гаранција дека сите студенти ќе имаат корист од зголемените давачки. Сите ќе плаќаат за еден мал дел да замине во странство, а и не сум убедена дека најзаслужните ќе уживаат во привилегијата“, потенцира проф. Ванковска. За овој ризик што го носи предвидената можност за мобилност сведочи и Марија Мирчевска од МОФ, која вели дека она што недостасуваше е приложување во јавноста и финансиски план за одржливост, со што би можеле да се увериме дека има вистинска стратегија за реализирање на оваа политика.

Во врска со барањето за соработка со врвни светски универзитети и за казните што следуваат ако тоа не се исполнува, и Мирчевска и Ванковска се согласни дека ова не може да биде предмет на казни, бидејќи за негова реализација не е доволна само наша желба, туку потребен е и интерес од другата страна. „Склучувањето договори е резултат на слободна волја на двете страни, а вие го казнувате оној што сака, а немате ни право ни моќ да ја убедите другата страна да влезе во ваков однос“, посочува Ванковска.

Конечно, професорката Маја Бојаџиевска од Филолошкиот факултет укажува на уште една нелогичност — утврденото времетраење на задолжителните студиски престои во странство, кое е изнесува од еден до три месеци. „Вие знаете колку трае еден семестар. Што ќе направите за еден-два месеци? Ова се решенија што навистина не можат да најдат место во реалноста“, ќе рече таа во радиоemisijaта „Студентски пикник на Канал 103“.

ДОНАРУШЕНА АВТОНОМИЈА

Според проф. Бојаџиевска, главниот проблем, сепак, не е во содржината на измените, туку во тоа што Законот воопшто не треба да ги регулира овие области од работата на високообразовните институции — тие, според принципот на автономија, се предмет на саморегулација на универзитетот.

Автономијата на универзитетите е уставно и меѓународно начело, кое е вградено во Законот за високо образование. Поимот „автономија“ се дефинира уште во член 2 од Законот, кој вели дека автономијата на универзитетот опфаќа академска слобода, самостојно одлучување и управување и неповредливост на универзитетскиот простор. Меѓу другото, академската слобода подразбира слобода за одлучување за содржината и за организацијата на студиските програми и за изборот во повисоки научни звања. Слободата

на управување, пак, се однесува и на самостојното распределување на финансиите со кои располага универзитетот.

Протестот на професорите во 2011 година беше во голема мера предизвикан од одлуката на Министерството во Законот да пропише прецизни критериуми за избор на професори во повисоки звања. Оваа практика продолжува и со последните законски измени, со кои се заострени критериумите за станување ментор на магистерски студии. „Страшно е што државата, претставена преку Законот и преку министерот (кој, да потсетам, е политичка личност, а не нужно познавач на материјата), одлучува за критериуми за унапредување, за учебници од кои ќе се полага, за критериуми за меѓународни списанија, па дури и за конференции“, вели професорката Ванковска.

Впрочем, универзитетската автономија стана поим целосно испразнет од значење и нејзината ерозија не започна со овие ниту со минатите законски измени. Погледнете ја, на пример, верзијата на Законот од 2008 година и ќе видите детални прописи за структурата на студиските програми, за внатрешната организација на универзитетот— прописи што им се спротивставуваат на дефинициите за автономија со кои почнува Законот.

Гледано од тој агол, сите денешни реакции за автономијата, колку и да се потребни, се задоцнети. Факт е дека и дел од самите професори, а особено универзитетските управи, беа и се соучесници на политичките гарнитури во создавањето на сегашната состојба во високото образование, ако ништо друго, тогаш преку своето молчење или преку своите неодговорни коруптивни постапки. Личните интереси честопати предничеле пред грижата за квалитетот на образованието.

Затоа, денес може и треба да се напушти аргументот за автономијата во дискусиите и секоја акција за поправање на штетите да почне со темелна анализа на последиците од сите политики воведени барем во последната деценија. Да се идентификуваат проблемите и да се предложат конкретни решенија, кои, пред сè, ќе им бидат од корист на студентите и со кои полека повторно ќе се освојува автономијата.

КАДЕ СЕ СТУДЕНТИТЕ?

Во овој процес на носење закони што го регулираат образованието, на студентите не се гледа како на активни чинители, ниту пак тие самите се перципираат како такви. Причините се многубројни и веројатно може да се сумираат во многупати вооченото непостоење на вистинско студентско самоорганизирање. Не само што беа заборавени од властите, на вклучување на студентите не помислија ни самите професори, кои на трибината организирана од „Вокс Академика“ мораа да бидат потсетени дека, ако сакаат да се спротивстават на наметнувањето несоодветни политики, ќе мораат да работат со своите студенти, да ги едуцираат, да го слушнат нивното мислење и да ја разбудат нивната сила. Сè додека не се случи една таква искрена „коалиција“, која би имала потенцијал да промени нешто, правилата на игра ќе ги диктираат доктори, а професорите и студентите ќе останат докорни слуги на туѓи замисли.

» ПРОСВЕТЕН ИНСПЕКТОРАТ РЕЗ(И)ЛТАТИТЕ ОД ШЕСТЕ ДЕЦЕНИИ ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ СТЕ СЕ ЗАПРАШАЛЕ ЛИ НЕКОГАШ ДАЛИ Е ВОЗМОЖНО ТОКМУ ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ ДА ВЕ ОСТАВИ НЕОБРАЗОВАНИ?

Елена Тимчева [Правен факултет „Јустинијан Први“]

Далибор Стајик

Во 2011 година, Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје прослави шест децении постоење. Повеќе од половина век работа со една единствена цел: да ви помогне, како што се наведува во неговиот промотивен материјал, да се оформите во слободна личност, критички да размислувате за правните, за политичките и за новинарските феномени и да бидете респектирани стручњаци во овие области, како во Македонија така и во Европската Унија. Тоа е институција во која досега, според статистиката, со високо образование се стекнале преку 13000 правници, 800 новинари и над 300 политиколози. Секако, овие цифри во денешни услови се уште поголеми, а мисијата на Факултетот, можеби, и по малку избличена.

Со текот на годините, Правниот факултет повеќепати се менуваше. Првичното институционално-образовно устројство доживеа свое осовременување и приспособување — ни помалку, ни повеќе — според европски стандарди. Во 2005 година беше воведен Европскиот кредит трансфер систем, кој целосно ја промени физиономијата на претходниот. Според одлуката на Наставно-научниот совет, од 1 април 2005 година, додипломските

студии траат три академски години, со вкупно 36 работни недели, 6 подготвителни седмици и околу 35 испитни комбинации. Писменото тестирање се модернизираше со електронската технологија; есеистичкото образложување се замени со едноставно заокружување, а усното изразување се сведе на активности на час. Во употреба се стави електронско полагање што носи вкупно 70 бодови, изготвување есеј од 20 бодови и активност од која може да заработите уште 10 бодови. Со други зборови, се воведоа колоквиумски и испитни комбинации со прашања и задачи од типот „одбери еден точен од петте понудени одговори“, што најчесто се сведува на 50 отсто знаење и уште толку среќа; есеј што некако ќе се научи напамет и бодови за активност, кои сè потешко се заработуваат. Од овие причини, книгите се заменија со фотокопии, вистинското знаење се потцени, а квалитетното образование се подзаборави. Сè на сè, добивате знаење што кампањски се прелистува, механички се препознава, но и веднаш се заборава. Резултатите од ваквата поставеност на нештата почнаа да го покажуваат сјајот на својата беда: недообразован и неподготвен кадар.

Сред ваквите околности, ситуацијата подлежеше на промени во текот на академската 2011/2012 година: Наставно-научниот совет, под претпоставка оти ја воочил непродуктивноста на постоечкиот систем, одлучи да го реорганизира воспоставениот систем. Покрај двата колоквиуми, кои го задржаа електронскиот начин на полагање, се воведоа и завршни усни, односно писмени испити. Конечно, професорите и асистентите го дочекаа моментот кога реално ќе го проверат резултатот од својата работа, а веројатно ќе го покажат и на дело својот тешко заработен авторитет. Но, прашањето што се наметнува е — дали промената се исплати? Ништо не ни преостанува освен наново да чекаме и да го видиме исходот. Без оглед на сè, едно е сигурно: студентите треба многу повеќе да го „испотат“ столчето за да ги добијат посакуваните резултати. Можеби на многумина им поаѓаше од рака да ги измамат машините, но како ли ќе ги прелажат своите професори? Образованието е скапоцено, а трудот, кога-тогаш, ќе се покаже исплатлив. Оттаму, не дозволувајте да останете колатерална штета од системот — доволно голема е досегашната. Ние да го креираме системот, а не тој нас!

ИДНИНАТА Е ТУКА,
САМО ШТО НЕ Е ЕДНАКВО
РАСПРЕДЕЛЕНА.

СПОРЕД ПОДАТОЦИТЕ НА ДРЖАВНИОТ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКА, ВО ПЕРИОДОТ ОД 2008 ДО 2010 ГОДИНА СЕ БЕЛЕЖИ ТРЕНД НА ПОСТОЈАН РАСТ НА ПРОЦЕНТОТ НА ДОМАЌИНСТВА ШТО КОРИСТАТ КОМПЈУТЕР И ИНТЕРНЕТ. ВО ПРВИОТ КВАРТАЛ НА 2010 ГОДИНА 53,6 ОТСТО ОД ДОМАЌИНСТВАТА КОРИСТЕЛЕ КОМПЈУТЕР, А 46,1 ОТСТО ОД ДОМАЌИНСТВАТА КОРИСТЕЛЕ ИНТЕРНЕТ. СО ОГЛЕД НА ПОЗИТИВНИТЕ ТРЕНДОВИ, ЛЕСНО МОЖЕ ДА СЕ ПРОЦЕНИ ОТИ ОВИЕ ЦИФРИ И НАТАМУ СЕ ДВИЖАТ ВО НАГОРНА ЛИНИЈА.

» ПРАВИМЕ ПРЕСЕК ВО ИНФОРМАТИЧКАТА КУЛТУРА

МАКЕДОНИЈА, „ВЕТЕНАТА“ Е-ЗЕМЈА

Статистички импресивни, во суштината неефективни: повременото претставување новини во информатичкото општество без да се следи успехот на претходно воведените — и во отсуството на јасни одредници за институционално мерење квалитет — ги помрачува во голема мера изгледите за унапредување на домашната информатичка култура.

T Ивана Чичоска, Далибор Стајќ

C Далибор Стајќ

До пред само неколку години, цената на широкопојасниот интернет во Македонија беше прилично висока, што се наметна како главна причина за нередовниот пристап до него. Тој се користеше во најмногу за службени потреби, при деловно комуницирање во претприемачкиот и во институционалниот амбиент

на работење. И покрај тоа, под диктатот на технолошките иновации, намерувајќи на унапредување вредности на т.н. „електронска демократија“, владите низ светот сè почесто се насочуваат кон дигитализација на институциите, со тоа што воведуваат современи работни системи, како што се: е-собрание и е-влада, е-картички

и е-здравство, е-право и е-судство, е-дневник и е-образование итн. Спроти мноштвото започнати, тековни и завршени информатички проекти во Македонија, си го наметнуваме прашањето — дали статистички импресивната слика непосредно зборува за значително напредната информатичката култура кај нас?

во отсуството на јасни одредници за мерење квалитет — ја заматува во голема мера сликата за домашното информатичко општество. Со последниот Проект за доделување ваучери за компјутери на студентите од социјално ранливите семејства со месечни примања на родителите под 15000 денари, како и на студентите евидентирани како лица со посебни потреби, во 2012 година беа доделени вкупно 5834 ваучери за набавка на компјутер или на лаптоп. Претходно, вакви ваучери беа доделувани во два наврата: при првата распределба во 2008 година, ваучери добија 12210 студенти, а при втората, во 2009 година, 10266 студенти. Досегашното спроведување на овој проект изнесе на виделина повеќе аномалии, од кои поизразита е недоследното евидентирање на лицата што се стекнале со ваучер, особено во последниот проект од 2012 година. Студентите со кои разговаравме посочуваат оти не се знае дали сите ваучери биле распределени во согласност со востановените претходно критериуми, пред сè, во однос на социјално загрозените лица, а редовна појава било и препродавањето на доделените ваучери — дури и за повисока цена од основната.

Дотолку позамрсена е ситуацијата со иницијативата „Компјутер за секое дете“. Преку неа, во основните и во средните училишта низ Македонија беа распоредени 17818 персонални компјутери, а едновременно се обезбедија монитори и додатна опрема. Целта на овој проект, како што се наведува од Министерството за информатичко општество, е зголемување на степенот на користење на компјутери и на интернет, со што ќе се подобрат информатичко-технолошките вештини на учениците, како и на нивните професори. Спротивно на ваквата намера, во институциите не се води евиденција колку компјутери се воопшто пуштени во употреба, а одвишно, веројатно, е да се спомене колку професорите се способни за водење настава со компјутерски помагала. Всушност, голем хендикеп е што компјутерите беа внесени во училиниците без претходно да биде обучен наставниот кадар. Уште повеќе, причината за неисправноста на одделни компјутери во училиштата не може изречно да се бара во учениците, а и неосновано е училиштето да бара од нив колективно да платат за каква било причинета штета. Така, поради безредието што ѝ уследи на компјутеризацијата на училиштата, секојдневно се крадат делови од конфигурациите. Оттука,

пожелно е надлежните да изработат наставна програма чии цели и задачи би се реализирале преку користење компјутер, а можеби треба да се размислува и за опремување само одделни училиници, наместо досегашната практика компјутерите да бидат распоредувани во повеќе простории.

Препораки може да се дадат и во однос на воведувањето е-услуги во јавниот сектор. Досега се работеше на воведување систем за електронско раководење со документи, од кој се очекува да ги автоматизира работните процеси во јавниот сектор. Во исто време, се воспоставуваше и мрежа за поврзување на државните органи со оптичко влакно за непречено да се врши меѓуинституционална размена на податоци. Меѓутоа, фактот што граѓаните и натаму директно бараат формулари на шалтерите, не знаејќи дека обрасците се достапни преку интернет страниците на органите на државната управа, е знак на недоволна промоција на востановените е-услуги. Во еднаква мера недостасува и квалитетен контакт помеѓу граѓаните и претставниците на власта на начин што ја надминува нужноста од физичко присуство на засега страни. Ако на веб-страниците на органите веќе се поставени контактни е-адреси на кои граѓаниот може да се обрати за помош, тие мора доследно да се користат и редовно да се проверуваат.

Сите овие аспекти упатуваат на поголема посветеност на процесот на информирање на граѓанството. Впрочем, оформувањето институционална рамка на информирање треба да биде главна алатка за унапредување на образованието во областа на информатичките технологии, како и чекор напред кон можноста пошироката општествена маса да стане свесна за својата информатичка култура во разнородни контексти на секојдневното живеење. Во таа смисла, промовирањето на вредностите на информатичката култура на долгорочен план, недвосмислено би придонело кон зајакнување на смислата за целисходно ползување на компјутерските помагала. Граѓанството мора еднаш засекогаш да се сопне и да се тргне од за’рѓаните шини на бесцелно „денгубење“ на друштвените мрежи — мора да ја продабочи својата свест за користење компјутерски и интернет алатки со кои ќе си го поедностави остварувањето на професионалните и, во извесна мера, на животните цели.

Фрлајќи поглед врз достапните документи на институциите во делокругот на информатичкото општество, од кои највпечатлива е Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014, може да се констатира оти законската подлога, горе-долу, е финансирана. Секојдневната практика, од друга страна, во многу наврати покажува дека спроведувањето на законските одредби е прилично затетеравено и неконзистентно. Поради ова, моментната состојба не е ни малку доближена до идеалното сценарио за информатичко општество, какво што се пропишува во донесените закони. И покрај својата бројност, иницијативите што се спроведуваат во овој дел ретко даваат знак на одржливост. Повременото претставување новини без да се следи успехот на претходно воведените — и

РАЗГОВОР АНА ПЕЈЧИНОВА

ПРОЗАТА, ПОЕЗИЈАТА, ЕСЕИТЕ И ПРЕВОДИТЕ НА АНА МОЖЕТЕ ДА ГИ ЧИТАТЕ БЕСПЛАТНО НА НЕЈЗИНАТА ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА WWW.ANAPEJGINOVA.ORG И НА БЛОГОТ [HTTP://ANAPEJGINOVA.BLOGSPOT.COM/](http://ANAPEJGINOVA.BLOGSPOT.COM/). ГИ ПРЕПОРАЧУВАМЕ „АВГАНСКИ ДНЕВНИЦИ“, А СЛОБОДНО ДОСТАПНИ ЗА ЧИТАЊЕ, МЕЃУ ДРУГОТО, СЕ И НЕЈЗИНИТЕ ПРЕВОДИ НА ИЗБОР СТИХОВИ ОД РУМИ И НА ЕПОТ „ЧЕТИРИТЕ ЗОИ“ ОД ВИЛИЈАМ БЛЕЈК.

НЕМА ОПРАВДУВАЊЕ ЗА НЕОСТВАРУВАЊЕ НА СВОИТЕ ЖИВОТНИ СОНИШТА

Дипломирала на општа и компаративна книжевност во Скопје, завршила магистерски по политички науки во Будимпешта, докторирала на компаратистика во Прага. Работела во Авганистан, Ирак, Пакистан, на програми за меѓународен развој. Патува, преведува, пишува и плени со блага смиреност додека раскажува за своите необични искуства од кои човек посакува средба со сопствената храброст.

T Даниела Атанасова Приватна архива

КНИЖЕВНИК СТЕ, НО СТЕ РАБОТЕЛЕ НЕШТО СОСЕМА ПОИНАКВО, И ТОА ВО ВОЕНИ ЗОНИ. КАКО БИ ГО ОБЈАСНИЛЕ СПОЈОТ И ОД КАДЕ ПОТРЕБАТА ДА СЕ ОТИДЕ ТОЛКУ ДАЛЕКУ?

Привлечноста на непознатото, на далечното и на длабокото. Ова е животен напиток што опива, отрезнува и ожеднува. Покрај книжевност и работа во меѓународен развој, работам и systemic coaching, нешто слично на психотерапија. На прв поглед, можеби овие три области изгледаат несродно, но за мене тоа се три облици на едно исто истражување, три лица на впуштање во една иста голема, жива загатка. Секоја книга, секој пат и секое човечко битие, кога ќе се задлабочиме во нив, откриваат непознат предел, во кој колку повеќе се загледуваме, толку повеќе тајни и пространства се откриваат. Во секоја туѓа култура, човек може да препознае и да отвори нов дел од себе.

ПО РАБОТАТА ВО АВГАНИСТАН, ЗАВРШИВТЕ МАГИСТЕРСКИ СТУДИИ ПО ПОЛИТИЧКИ НАУКИ. ВО ТОЈ ПОГЛЕД, КАЈ ВАС ПРАКТИЧНОТО ИСКУСТВО ДОШЛО ПРЕД ТЕОРИЈАТА. КАКО ТОА ИСКУСТВО ВИ ПОМОГНА ПРИ КРИТИЧКОТО ПРОУЧУВАЊЕ НА ПОЛИТИЧКАТА ТЕОРИЈА, КОЛКУ ТЕОРИЈАТА СООДВЕТСТВУВА И НУДИ РЕШЕНИЈА ЗА ОНА ШТО СЕ СЛУЧУВА ВО РЕАЛНОСТА?

Образованието и искуството се незаменливи. Сепак, академијата, и покрај сјајните професорски умови, се чини застрашувачки одделена од практиката — и обратно. Најголем дел од академците се фокусираат на прашања често ирелевантни за практикантите. Имплементацијата бара соочување со сложена стварност, за која научните парадигми често немаат покривање. Теоријата ретко дава практични

решенија за сложени ситуации, но и практиката ретко ја информира теоријата зад неа.

Ставањето на теоријата во практика бара сосема различен начин на размислување, кој не се учи на универзитет. Но, најуспешните теренски практиканти се прагматични луѓе од акција, кои најчесто не се во состојба и немаат интерес да го обмислат она што го прават во поширок контекст, односно локалниот успех да го претворат во парадигма што би функционирала и надвор од околината во која постигнале напредок.

Всушност, обете страни бараат одговор на истото суштинско прашање: Како да се предизвика долготрајна промена на подобро? Практикантите ова прашање го развиваат во: Како тоа да се стори во оваа заедница, во ова време, со постојните односи на моќ, во контекст на локалната култура, во согласност со локалните вредности, менталитет и историја, со ресурсите што се на располагање во заедницата? Теоретичарите бараат општи модели и објаснувања, кои повеќе се универзални; тие повеќе ја жртвуваат сложеноста на стварноста и со тоа стануваат понепрактични. Теоретичарите и практичарите најчесто се странци што говорат два различни јазика.

Од трета страна, моќта на академијата и на практичарите да ги променат парадигмите зад меѓународните односи, зад политиката и зад развојот е релативно мала и секогаш со одложено дејство. Ограничувачките политички и корпоративни интереси што владеат со меѓународната арена се најчесто побитни од каков било стварен успех или неуспех во меѓународниот развој. Сепак, новите начини на размислување со време се пробиваат во практиката и во дизајнот на меѓународните развојни програми.

продолжува >>>

ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА, ОД ЕДНА СТРАНА, СЕ МОЖЕБИ ГЛАВНИОТ ФИЛОЗОФСКИ ДИСКУРС И ПРАКТИЧЕН МЕХАНИЗАМ ЗА БОРБА ПРОТИВ НЕЕДНАКВОСТА ДЕНЕС, А ОД ДРУГА СТРАНА, ЗАЕДНО СО ДЕМОКРАТИЈАТА, ИМААТ ЦЕНТРАЛНО МЕСТО ВО РЕТОРИКАТА НА ЗАПАДОТ ПРИ РАЗНИ ИНТЕРВЕНЦИИ ВО ДРУГИ ДЕЛОВИ ОД СВЕТОТ. КОЛКУ СЕ ДЕЛОТВОРНИ, СПОРЕД ВАС?

Секоја нова парадигма, како што се „човековите права“, изникнува во одговор на претходно перципиран проблем, односно промовира претходно потисната општествена вредност. Секоја нова парадигма нуди решение на претходниот проблем, се развива – и во својата крајност станува нов проблем, кој бара нова парадигма да го разреши.

Ако ја погледнеме историјата на популарните парадигми, како „напредок“, „слобода и еднаквост“ и „човекови права“, ќе забележиме повторлив циклус: новата парадигма се воведува, со тесен фокус на претходно потисната вредност, во човечката заедница, успева да ја промовира и да ја етаблира, но предизвикува и несакани негативни последици, до сопственото исцрпување на крајот на циклусот. Така, „напредокот“ се стеснува во „технолошки напредок“ и води кон комодификација на човекот, на природата и на времето, на сметка на духовното постоење, на екологијата и на уметностите. Премногу фокус на слободата и на правата оди на сметка на одговорноста и на заедништвото. Правата без одговорности прелесно се злоупотребуваат. Верувам дека човек треба да ги заслужи своите права со исполнување на кореспондентски одговорности. Првин да се исполнат одговорностите, а дури потоа да следуваат правата. Ова функционира и во животот на единката и во заедницата.

Лично мислам дека никој од нас ништо не заслужил автоматски, со раѓање. Ако ни е нешто дадено без наша одговорност, нема да го цениме. Ако сакаме нешто, треба да го заработиме со чесен труд, одговорност, посветеност и време. Никој ништо не е должен да ни даде. Менталитетот на „заслужност без нужна доблест“ води кон огорчен живот преполн со погрешно чувство на вечна ускратеност. Зен-будизмот вели дека самодисциплината води кон слобода. Слично, одговорноста и самодисциплината ги создаваат правата и слободите, на ниво на единката и на заедницата.

СЕ ВРАТИВТЕ ВО АВГАНИСТАН ПОВЕЌЕПАТИ, ШТО ТОЛКУ ВЕ ПРИВЛЕЧЕ ВО ТАА ЗЕМЈА?

Авганистан нема технолошка цивилизација, но го има

обликот на цивилизираност што Западот го има потиснато – тоа е културата на соодносите, далеку покомплексна и пософистицирана одошто се претставува во медиумите. Освен ова, од Авганите учев многу за отпорноста, за интегритетот и за меѓузависноста на заедниците, како и за способноста за преживување. Не верувам дека има пожилав народ на светот, истовремено способен за толку топлина и свирепост во исто време.

Големите контрасти на човечки и природни предели, како пустините и пустинските жители, ме привлекуваат. Од иста причина ме привлекуваат и воени зони, бидејќи во нив човек најбезмилосно се соочува сам со себе, во силни, контрастни и страшни бои. Вистинскиот тест на она што сме се случува во најстрашна криза. А, кога човек се соочува со ситуации на живот и на смрт, свои и туѓи, го изнедрува од себе најдлабокото и ги согледува другите исто соголеми. Дали спокојно ќе се гордее со она што ќе го изнедри или ќе се срами пред себеси, како и дали ќе научи нешто од изнедреното – ова нема да го знаеме додека не се изложиме на таков предизвик.

ПИШУВАЊЕТО ВЕ СЛЕДИ НАСЕКАДЕ, НА СИТЕ ПАТУВАЊА И ВО СИТЕ ПРОФЕСИИ. ВО ЕДНА ПРИГОДА ИМАТЕ КАЖАНО ДЕКА СЕ ДРУГО Е ЗАМЕНИВО, ОСВЕН ТОА. ШТО ЗНАЧИ ПИШУВАЊЕТО ЗА ВАС? А ПРЕВЕДУВАЊЕТО?

Животните искуства, имагинативни и стварни, се заменливи. Човек не мора да се фрли на патување по светот за да искуси непрегледно обилие на непознатост. За ова достасува и внесување во мошне жива имагинација. Сепак, екстремните искуства бесповратно го менуваат човекот. Но, искусувањето не е доволно само по себе. Човек мора да се согледува над милијарда искусени мигови за да извлече подлабока смисла од нив. Смеслата се создава со саморефлектирање над себе и над околината, не доаѓа автоматски. Пишувањето е начин на кој согледувам или создавам смисла од доживеаните нешта. Или кога се огледувам во празната хартија, искусеното ги подава своите согледби и само обзнаува нова смисла. Без согледба, искуството е бесмислено и е еднакво по вредност на некој неречит акционен филм.

Книжевниот превод најблиску ме внесува во свеста на авторот. Има автори во чија свест е благослов да се престојува, како Руми, Вилијам Блејк, Морис Бланшо, Жил Делез и други. Кога препејуваме или преведуваме нешто посветено, попрамаме дел од свеста на авторот. И ова е искусвен пат во туѓа свесност, од кој се враќаме променети.

ПО ДОЛГО ВРЕМЕ, СЕГА СТЕ ВО МАКЕДОНИЈА. ШТО ВЕ ДРЖИ ОВДЕ? КАКО ГО ДОЖИВУВАТЕ СКОПЈЕ ВО МОМЕНТОВ, КОЛКУ Е ПРОМЕНЕТ ГРАДОТ?

Скопје ми стана повторно дом и база минатата есен. Во текот на последните петнаесет години, колку што сум повеќе по светот одошто во Македонија, се забележуваат промени што на „староседелците“ не им се толку видливи. Обновувањето на старите градби и градењето нови украсни зданија, со некои исклучоци, го разубавија Скопје. Очигледна е и поголемата чистота на околината, како и повнимателното однесување на граѓаните кон средината и еден кон друг. Ваквото поуредно соживеење, за среќа, не доаѓа на сметка на она што ми е најдраго во Скопје, а тоа е топлината, дружбата, радоста на постоењето со благост што најчесто на староседелците им е природна, па не ја ни забележуваат. И џезот. Веројатно имаме рекорден број извонредни џез-музичари по жител во однос на светот. Ова е место на кое човек може да биде длабоко среќен — ако умее да цени. Ценењето на битијата и на околината најискрено произлегува од надворешната перспектива или од можноста да се изгуби нешто.

Сепак, многумина не се среќни во Македонија. Покрај изобилната топлина, се забележува и акутна затвореност на свеста, опседнатост со дневни политички теми, насилни профитни шеми, сентиментални фундаменталистички опсесии, незаинтересираност за сè што е надвор од сопственото тесно видно поле, фрустрација од немоќ да се променат своите животни околности, чувство на заслужност без доблест, ускратеност и горчина, како и реалноста на мала награда за голем труд, немање многу опции, стварна сиромаштија и јавен грабеж. Ова е мака на многумина, но всушност, за жал, така е насекаде во светот, само во различна мера и на поинаков начин.

Во секоја средина, и во онаа со најмалку шанси, секогаш постојат поединци што ќе се изборат за еден исполнет живот на свој начин. Најчесто, колку потешко им било на поединците да се изборат за свој подобар свет, толку поизвонредни и поуникатни личности се создале во процесот. За мене, животен успех е каков е човекот, што сторил со она што му е дадено, не дали и каде ќе се замине или колку има. Квалитетот на битието е трајна вредност и има безброј форми.

ВЕЛИТЕ ДЕКА ВО МАКЕДОНИЈА ИМА МНОГУ ИМАГИНАЦИЈА И КРЕАТИВНОСТ, НО НЕДОСТАСУВА ВОЛЈА ДА СЕ ОСТВАРИ ИМАГИНАЦИЈАТА. ЗОШТО Е ТОА ТАКА, СПОРЕД ВАС?

Не знам зошто е така. Многумина имаат идеи што никогаш не ни започнуваат да ги остваруваат. Типично, ќе речеме „ајде ова да го сториме“ и никој ништо не презема, ниту она што ветиле дека ќе го сторат. Наместо човек да се фрли на работа, се замајува, потоа ја обвинува околината дека некако го спречила да ги оствари своите идеи и потоа доаѓа со нови идеи, кои исто така не ги остварува. Чудно. Повеќе го ценам претприемчивиот дух на работа, чии методи ги практикувам и во меѓународниот развој и во развојот на сопствена консултантска служба во Македонија.

Да се сработи нешто треба смелост, волја, посветеност и одговорност. Ова, урамнотежено со човечката топлина, која ја имаме во изобилие, може да создаде прекрасен живот. Постојат и прекрасни луѓе во Македонија, кои го остваруваат

она што чесно го намериле и живеат полнокрвен живот по свој дизајн и крој.

ВО ЕДЕН ТЕКСТ ОД 2004 ГОД., „КРИТИКА НА СИРОМАШТИЈАТА“, ВЕЛИТЕ ДЕКА ДУХОВНАТА БЕДА Е ПОСЕРИОЗЕН ПРОБЛЕМ ОД СИРОМАШТИЈАТА И ДЕКА СПОСОБНОСТА ЗА СРЕЌА НЕ МОРА ДА ЗАВИСИ ОД МАТЕРИЈАЛНОТО БОГАТСТВО. МЕЃУТОА, КОНСУМЕРИСТИЧКАТА КУЛТУРА ВО КОЈА ЖИВЕЕМЕ НАМЕТНУВА ПОИНАКВИ ВРЕДНОСТИ. ШТО БИ ИМ ПОРАЧАЛЕ НА МЛАДИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА ДЕНЕС, КОИ ЧЕСТО СЕ ЧУВСТВУВААТ ФИНАНСИСКИ ОГРАНИЧЕНИ И ПОРАДИ ТОА И ЈА НАПУШТААТ ЗЕМЈАТА?

Навистина, доминантна култура во овој период е конsumerистичката. Ни се кажува дека нештата на продажба се единствен начин на кој би можеле да бидеме среќни и да стекнеме влијание и внимание во околината. Секоја култура нуди и наметнува свои вредности. Но, ни една култура нема моќ доколку човек лично не ја прифати. Имаме моќ да одлучиме како се однесуваме кон она што се наметнува и се нуди. Човекот со сопство, со интегритет, бира што посакува и како дејствува. Човекот без сопство, без интегритет, го сака она што му е кажано да го сака и прави како што други му сугерираат или му наметнуваат. Можеме и подобро. Единствено треба да прифатиме сопствена одговорност за изборот како ќе се справуваме со околината.

Среќата произлегува од ценење и од нега на она што се има, а несреќноста од фокусирање кон она што се нема. Почитта произлегува од она што се создава и се споделува; од она што човек е кога ќе си погледне во очи во огледалото. На човекот со интегритет не му треба бројна публика.

Дали да се замине од Македонија или да се остане е личен избор, при кој ни еден пат не ветува леснотија, успех, исполнување или среќа. Прашање е што навистина сака човекот да постигне, колку волја има и од што е подготвен да се откаже. Прашање е и колку желбите на човека навистина му значат во срцето и во духот или, пак, само флертува со идеи. Животот со половина срце, без многу волја и цел, без дух, не достасува.

Финансиските ограничувања се стварни, но не и несовладливи. Потекнувам од неимотна средина и сè што постигнав беше со доста труд и откажувања, но и поголема награда на крај. Животот е на страната на оние што се осмелуваат да го следат срцето по секоја цена, одговорно, без очекувања од светот, а со очекувања од себе. Дури и кога е најтешко, кога човек е сам, болен, гладен и не знае како ќе ја плати следната кирија, доколку срцето му е јасно и намерата силна, животот наоѓа начин да му ги отвори портите и најтешкото искуство да го промени во благослов. Нема оправдување за неостварување на своите животни соништа.

Креативноста има и друг облик: се создаваме како неповторливи индивидуи кога се отстрануваме од јавните текови на пропагирани рецепти на фрустрација и почнуваме да ги истражуваме своите лични, длабоки жедби за смисла и за остварување. Инспирираниот облик на живеење, според мене, е најизобилниот, најдлабокиот облик на постоење вреден за овој краток, драгоцен живот, а истовремено е и најодговорниот — да се отелотвори животната инспирација со мисла, дело, срце и со тело.

АКТИВИЗМОТ Е НАЧИН НА ЖИВОТ

За оваа девојка е одвишен секаков новинарски увод. Одамна се навикнавме на нејзиниот лик на малите екрани: таа од едната, а нејзиниот гостин од другата страна на телевизиското студио — во дует ја растајнуваат смислата на животот. Овде ги менуваме местата: Ана Јовковска, на гости во „Излез“, прави пресек на студентските денови, фрлајќи широк поглед врз својот животен пат.

T Маја Керамитчиева [Филозофски факултет] Приватна архива

СТУДЕНТКАТА АНА ЈОВКОВСКА: КАКО ИЗГЛЕДАА НЕЈЗИНИТЕ СТУДЕНТСКИ ДЕНОВИ? ПО ШТО НАЈМНОГУ ГИ ПАМЕТИШ?

Немав баш типичен студентски живот затоа што, паралелно со студиите по новинарство, работев. Во тој период ја почнав својата прва авторска емисија, „Фикс-идеја“, која тематски ги третираше проблемите на младите луѓе, потоа добив уредничко место во утринската програма, а едно време работев и во тогаш кулното студентско радио, така што немав многу слободно време. Но, она на што како мирис во носот од тој период се сеќавам е мирисот на љубопитството кон животот, љубовта, книжевноста и кон пријателствата.

ПОКРАЈ УЧЕБНИЦИТЕ И ПРОФЕСОРИТЕ, ИМАШЕ ЛИ ДРУГИ ЛУЃЕ КАКО ПРИМЕРИ ЗА УГЛЕД ОД КОИ МОЖЕШЕ ДА УЧИШ?

Уф, од учебниците учиш онолку колку што е доволно за да ти се отвори апетит за натамошно истражување, од професорите учиш ред и дисциплина, но она што е клучно, според мене, е самоедукацијата, како продолжена алатка на образованието. Без љубопитството да истражуваш, остануваш приземјен помеѓу кориците на учебниците и флоскулите на педагозите. Немам некои конкретни имиња како рол-модел, можеби затоа што никогаш не бев склона кон авторитети и кон идолатрија, туку повеќе кон препознавање на добар пример, кој понатаму треба да се надгради.

ГИ ОДБИРАШ ГОСТИТЕ ОД АКТУЕЛНИТЕ ЛОКАЛНИ И МЕЃУНАРОДНИ СЛУЧУВАЊА, НО, И ПОКРАЈ АКТУЕЛНОСТИТЕ, ИМ ПОСТАВУВАШ ПРАШАЊА ШТО СЕ СО ВЕЧЕН КАРАКТЕР: УСПЕХ, ЛУБОВ, ПОГЛЕД НА ЖИВОТ ИТН. ДАЛИ МОЖЕБИ ИМА ЛУЃЕ ШТО БИЛЕ НЕДОСТИЖНИ ЗА ВО ЕМИСИЈАТА ИЛИ МОЖЕБИ ИМА ТАКВИ СО КОИ МЕЧТАЕШ ДА ПОРАЗГОВАРАШ, НО СЕ ПРЕМНОГУ ДАЛЕКУ ИЛИ НЕШТО ТЕ СПРЕЧУВА?

Во овие шест години во „Пулс“, по околу петстотини интервјуирани гости, се свртеле многу различни ликови, повеќето навистина прекрасни луѓе, инспиративни за разговор и плодни да учиш од нив. Не памтам некој да ме одбил за интервју без објективни причини, но има такви со кои, поради физичката отсуство од ова наше парче земја, не сме успеале да усогласиме термин за снимање. Еден од нив е Горан Стефановски, го имам толку пати цитирано, а никогаш го немам покането, знаејќи дека тој многу ретко доаѓа во Македонија.

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИТЕ ТЕЛЕВИЗИСКИ КАНАЛИ ИМААТ МНОГУ ПОПУЛАРНИ ЕМИСИИ. ПОСТОИ ЛИ НЕКОЈА ВО КОЈА БИ САКАЛА ТОКМУ ТИ ДА БИДЕШ ГОСТИН?

Не знам како ќе звучи ова од устата на еден телевизиски, односно медиумски работник, но јас речиси и не гледам телевизија. Понекогаш сакам да сум надвор од медиумски диктираната реалност и да имам доволно време за својот свет. Минатава година живеам и без телевизор, така што, да ме прашате да споменам некои интернационални телевизиски емисии, едвај две-три имиња дали ќе се сетам да кажам. Во секој случај, би прифатила да гостувам во емисија во која ќе имам да кажам нешто што веќе не сум го кажала во своите емисии, за да не се повторувам. Тоа е причината зошто најчесто одбивам да бидам гостинка кај колегите во

Македонија, со ретки исклучоци, а не затоа што Ана е премногу препотентна да го дели својот лик во друг телевизиски формат.

СИ ПОСАКАЛА ЛИ НЕКОГАШ ДА РАБОТИШ НАДВОР ОД МАКЕДОНИЈА И, ДОКОЛКУ ТИ БИДЕ ДАДЕНА ТАКВА МОЖНОСТ, ДАЛИ БИ ЈА ПРИФАТИЛА?

Пред неколку години добив можност и стипендија за дошколување во Париз, но останав тука. Речиси сите ми велеа дека мора да сум луда да се откажам од такво нешто. Во тој момент, од свои лични причини не сакав да заминам од Македонија. Континуитетот во емисијата и генерално медиумската работа и совпаѓањето на тогашната понуда за поголем професионален залак не беа единствената причина. Причините беа повеќе лични. Не сум човек што сака да живее надвор од Македонија, барем не засега.

КАКВА ЛИТЕРАТУРА САКАШ ДА ЧИТАШ ВО СЛОБОДНО ВРЕМЕ, КАКВА МУЗИКА СЛУШАШ, КАКВИ ФИЛМОВИ ГЛЕДАШ? ИМАШ ЛИ ОМИЛЕНИ ПИСАТЕЛИ, БЕНДОВИ, ГЛУМЦИ, ПЕЈАЧИ?

Има ли поубаво мисловно патување од она на мотоциклот наречен литература и филм?! Отвораш книга или пушташ добар филм и — на оро си со различни човечки приказни, душевни состојби и мисловни процеси. Во нешто се наоѓаш, во нешто се губиш, во нешто учиш за себе и одново се разоткриваш. Сакам да читам филозофија, современа теорија, културолошки есеи и современа поезија. За филмовите, признавам дека имам негативни предрасуди кон акции и кон хорори, сè друго можам да гледам, а најмногу се радувам кога ќе налетам на добар, независен, европски филм, кој надвор од клишеата на Холивуд ги обработува комплексните теми за човекот и за животот. Ги следам филмските фестивали и сакам да ги поддржувам нискобуџетните филмови со добри приказни.

ДАЛИ СМЕАМ ДА ТЕ НАРЕЧАМ И АКТИВИСТ? ГИ ПОДДРЖУВАШ РЕЧИСИ СИТЕ ГРАЃАНСКИ ДВИЖЕЊА: „АМАН“, ЛГБТ ЦЕНТАРОТ ЗА ПОДДРШКА, ОТПОРОТ ПРОТИВ ПОЛИЦИСКАТА БРУТАЛНОСТ И ДРУГИТЕ И, СЕКАКО, МАРШОТ ЗА МИР, ЗА КОЈ БЕШЕ МЕЃУ ИНИЦИЈАТОРИТЕ. ДАЛИ МИСЛИШ ДЕКА НА ТОЈ НАЧИН ДОСЕГА НЕШТО СЕ ОСТВАРИЛО? И ДАЛИ, РЕАЛНО, СО ВАКВИТЕ РЕАКЦИИ СЕ ПОСТИГНУВААТ НЕШТАТА?

Активизмот е начин на живот. Малите промени се исто толку важни колку и големите соништа и идеали. И зборот е, исто така, активистички чин или кога им влијае на луѓето и ги освестуваат за одредени работи, на пример за внимателно користење на водата или на другите еколошки ресурси. Но, во ваквите граѓански иницијативи и процеси важно е негувањето на културата на протест кога целите кон подобро општество. Сочувствувањето со проблемите на другите и солидарноста се, исто така, многу важни аспекти. Поконкретно можам да зборувам за Маршот за мир, кога за првпат марширавме различни луѓе — етнички, верски, идеолошки, политички — под една иста благородна цел. Има ли поубаво нешто од тоа дури и самопрогласените непријатели и вжештени глави да се обединат заради повисока кауза?

КАКВИ ПЛАНОВИ ИМА АНА ЗА ИДНИНАТА? СЕ НАДЕВАМЕ ДЕКА УШТЕ ДОЛГО ЌЕ ТЕ ГЛЕДАМЕ ВО ТЕЛЕВИЗИСКИОТ ЕТЕР.

Јас, покрај надежта, тука би го додала и она — да ме држат волјата, желбата и енергијата за она што го работам. Ако ми падне ентузијазмот, неопходен ќе биде мал одмор од телевизиските рефлектори и камери. Се надевам дека тоа нема да биде во скоро време. Некои други планови ми се врзани со академското поле и со магистерските студии.

Нашите младинци го согледуваат алпинизмот како начин на поставување над сите граѓани, но не и како начин на живеење: уште по првиот дождец или по помала реална опасност, бараат да се вратат назад, иако за вистинскиот алпинист тоа е сосема нормална ситуација.

» СПОРТСКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО МАКЕДОНИЈА

СОЖИВОТОТ НА НАШИОТ НАРОД СО ПЛАНИНАТА – ЦВРСТА ПОДЛОГА ЗА НАПРЕДЕН АЛПИНИЗАМ

T Кристина Велевска [Филолошки факултет „Блаже Конески“] Далибор Стајќ/Приватни архиви

Спортот има лавовски удел во општественото живеење. Како образовна алатка и како потфат за забава и за рекреирање, тој има функција на ефективен канал за физички и за социоекономски развој, а едновременно придонесува и кон социјална кохезија, кон трпеливост и кон интегрирање во општеството. Спортот е универзален јазик. Всушност, ретки се активностите што ја имаат моќта на спортот како медиум да внесуваат промени и да се намерат на надминување какви било културни разлики. Неговото проучувањето изнесува на виделина бројни контексти во кои спортските видови можат да се остварат и изненадува со мноштвото социолошки обрасци на човековото дејствување: социјално однесување, групна динамика, поставување и достигнување групни цели, меѓучовечко поврзување, организациско вмрежување итн. Со други зборови, спортот е во многу погледи микрокосмос на општеството.

Поместувајќи ја на домашен терен, многустраноста на спортот ретко се препознава како придобивка на македонското општество. Ова особено важи за екстремните видови спортови, кои во многу наврати неправедно се гледани како канали на издвојување од социјалната маса и како несфатливо себедоказување. Наспроти ваквиот светоглед, приврзаниците на екстремните спортови желно и со голем елан настојуваат да го поместат својот толку посакуван спорт на

високо ниво. Вакви ентузијастички се забележуваат и во македонскиот алпинизам: Игор Талевски, претседател на Македонската алпинистичка федерација, и Зоран Мајстороски, долгогодишен приврзаник на екстремниот алпинизам — уверуваат дека алпинизмот доживува подем меѓу младите во Македонија, но слабата планинска култура бавно резултира со можности за негово напредното практикување.

Челникот на Македонската алпинистичка федерација, Игор Талевски, е неверојатно страстен алпинист. За него, алпинизмот е многу малку екстреман спорт, а многу повеќе интимно комуницирање со планината. Алпинизмот го гледа како поезија и токму тој негов аспект најмногу го исполнува и го инспирира. Вели дека алпинизмот го направил да биде смирен и фокусиран во секојдневните активности од една страна, а од друга, пак, немирен и со постојан копнеж за што поскоро заминување некаде.

Со погледот врз домашните услови за развој на алпинизмот, Талевски тврди оти планинските спортови имаат долга традиција во Македонија, а уште подолга е традицијата на соживотот на македонскиот народ со планините.

„Нашiot народ знае да живее и да ги сака планините, па секогаш имало интересенти за алпинизам — нивниот број постојано расте. Можеби малку недостасува да поработиме на пофина економска и политичка среденост и тој број да биде уште поголем“, подвлекува Талевски.

Надоврзувајќи се на сликата за алпинизмот кај нас, Зоран Мајстороски, долгогодишен приврзаник на екстремниот алпинизам, истакнува оти Македонија е планинска земја, но со помала планинска култура и со помала можност за развој на алпинизмот.

„Алпинизмот кај младите е во подем и има доста заинтересираност, но во далеку помал обем за екстремниот алпинизам, кој јас најмногу го посакувам и го практикувам. Нашите младинци го согледуваат алпинизмот како начин на поставување над сите граѓани, но не и како начин на живеење: уште по првиот дождец или по помала реална опасност, бараат да се вратат назад, иако за вистинскиот алпинист тоа е сосема нормална ситуација. Неслучајно, една стара бугарска алпинистичка поговорка вели дека порано имало дрвени клинови и железни алпинисти, а денес има железни клинови и дрвени алпинисти“, вели Мајстороски.

Неговото убедување не го пренесува искуството како битен елемент за успех, ами како битен фактор за реализирање на некоја поголема цел. Тој додава дека здравата психа и добриот тренинг се главен предуслов за достигнување на целта, а искуството само помага подвигот полесно да се реализира.

„Искуството бара елиминирање многу објективни и субјективни елементи што на крајот го изградуваат вистинскиот алпинист, од кого се очекува, во вистинска смисла на зборот, алпинистички да го гледа и да го живее својот живот. Искуството не калема во лесно, во тешко или во невозможно. Понекогаш и не е битен временскиот период, туку колку вложуваме и колку сакаме да се посветиме на својата работа. Искуството е предност за многу важни искачувања и за тоа како полесно да пристапиме, како безбедно да се искачиме и да слеземе и, воедно, како да ја преживееме секоја објективна или субјективна опасност при некое поекстремно искачување“, укажува Мајстороски.

Имајќи го наум многустраното искуство дома и во странство, Игор Талевски е неодлучен во врска со своето „највозбудливо“ искачување досега.

„Можеби највозбудливи ми биле првите неколку искачувања на алпинистичките насоки на Матка. Верувам дека е така со секој што почнува со алпинизам. Така е можеби и со првиот скок со падобран и слично: кога работите се случуваат, не разбирате на полно што навистина се случува. Сепак, кога по неколку такви искуства ќе знаете како да ги контролирате тие основни чувства на возбуда што проникнуваат во вас — дури тогаш се случува алпинистичката „поезија“. Кога станува збор за Македонија, ќе се осмелам да одвојам две места за кои ми се врзал посебен впечаток: Матка, каде што сум почнал да качувам пред петнаесет години, и карпите околу Прилеп, каде што со мојата сопруга уживаме во т.н. 'чист стил на качување', односно со поставување сопствено обезбедување и без оштетување на карпата. Матка ја обожаваме зашто искачувањата нудат прекрасни погледи кон длабочините на кањонот, како и кон Шара, од едната страна, и кон Љуботен, од другата страна. Карпите околу Прилеп, пак, ги обожаваме бидејќи се наоѓаат во едно многу мистично опкружување“, раскажува Талевски.

Дека Македонија има доста карпи и врвови на кои се одвива алпинизам потврдува и Зоран Мајстороски. За него, секоја си има своја убавина: некои се попростапни и не бараат многу организација и планирање стратегија на искачувањето, но некои се вистински предизвик.

„Јас обично ги барам карпите каде што нема искачено насока, зашто сакам да бидам првиот што ќе ја искачи, или, ако веќе ги има, ја избирам најтешката или најмалку искачуваната. Македонија има повеќе автентични локалитети. На пример, Нежилова Карпа под врвот на Солунска Глава на планината Јакупица, која воедно е и најголемата во Македонија, плени со петстотини метри височина и бара добра стратегија при секоја нејзина посета. Како вистински рај за алпинизам можам да ја споменам и Дамиркаписката Клисуре, а неизбежна е и Остра Карпа кај Прилеп, како најголем регион на гранитни карпи во државата. За напреднување на алпинистите, сепак, најдобар локалитет е Матка. Од друга страна, најуредена е карпата Плоча, каде што го уредив и првиот алпинистички дом; се наоѓа во непосредна близина на Радовиш, моето родно место“, завршува Мајстороски.

НЕОБИЧНИ СПОРТОВИ # СО НЕОБИЧНИ УСПЕСИ

T Вера Велевска [Економски факултет]

Сведоци сме дека спортските успеси и достигнувања, без разлика дали се работи за екипни или за индивидуални спортови, претставуваат огромен мотив за сплотување и за радост, насочени кон подобрата спортска иднина на нашата земја. Секој позитивен резултат на планот на спортот доведува до растење на желбата за зграбување сè поголем и поголем дел од колачот. Доказ за тоа се минатогодишните успеси на македонските ракометари и кошаркари на европските првенства — по неколкуте победи, дури и оние што не следат редовно спорт со нетрпение го очекуваа секој нов натпревар, навивајќи со сите свои сили за нашите момци. Меѓутоа, освен во овие суперпопуларни спортови, Македонија е успешна и во многу други, кои не се толку експонирани во јавноста, но во кои многу млади луѓе постигнуваат значајни резултати.

При Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, кој е и традиционален организатор на Македонските студентски игри, постои клуб за пинг-понг, каде што се одржуваат и поединечни и екипни натпревари. Студентите-членови на овој клуб тренираат пинг-понг и во други клубови низ земјава, а Универзитетот им обезбедува термини за тренирање во салата „Борис Трајковски“, каде што учат техники на држење рекет и на враќање топче, дијагонални и паралелни сервиси во напад со „бекхенд“ и со „форхенд“, игра во сингл и во дубл, како и во индивидуална тактика. Универзитетот, исто така, ги снабдува и со потребната опрема, а им овозможува и престој за време на сите натпреварувања. Резултатите се и повеќе од солидни — бројни успеси како на државно така и на меѓународно ниво. Фактот дека постои вакво нешто во нашата држава секако дека изненадува во крајно позитивна смисла.

Од боречките спортови, меѓу поатрактивните е кик-боксот, кој брзо ги освојува симпатиите на младите со изразит

натпреварувачки дух, пред сè со убавата визуелна техника, во која учествуваат и рацете и нозете. Станува збор за динамична напаѓачка и одбранбена спортска дисциплина за која, освен физичка подготвеност и редовен тренинг, потребни се и умствени способности. Како особено интересен се izdelува женскиот кик-бокс, кој последниве години зема голем замав меѓу девојките што сакаат да ги прошират своите граници на издржливост. Дотолку повеќе радува и фактот што Македонија беше домаќин на Светското првенство во кик-бокс во 2011 година, на кое учествуваа илјада и двесте натпреварувачи, од кои девет домашни. Без оглед на желбата за успеси, боречките вештини го учат поединецот на самоконтрола, така што најголема, бездруго, е победата над самиот себеси.

Не многу експониран, но навистина интересен спорт е куглањето — област во која, исто така, сме за пофалба. Кај нас овој спорт постои од 1977 година, кога официјално е регистриран првиот играч, иако натпревари од рекреативен карактер имало и претходно; многу позната во тоа време била скопската кугларница „Мусандра“. Подоцна, интересот за овој спорт се проширил и во другите градови низ Македонија, при што нашите спортисти постигнале големи успеси на државно и на меѓународно ниво. „Макпетрол“ е еден од првите регистрирани клубови за куглање, во кој и денес активно се вклучени многу млади кугларски ентузијаста. Денес, во Скопје постојат неколку модерни и одлично опремени кугларници, со што овој спорт добива засилена популарност и кај оние што не се занимаваат професионално со него.

Во продолжение ви пренесуваме искуства на тројца наши ентузијаста, кои со големо срце се посветени на некои кај нас сè уште поретко застапени, необични спортови.

» **АНГЕЛИНА ИВАНОВА**, студент на ФЕИТ: Како студент на овој факултет, имам право да учествувам на разни спортски натпревари што се одржуваат меѓу факултетите. Ова ми е веќе трета година како се натпреварувам во пинг-понг за мојот факултет и за Универзитетот, во екипна и во поединечна конкуренција. Последниве две години, како екипа на Универзитетот, бевме прво место на државно ниво. Затоа, ова лето Универзитетот нè испрати на Европската универзијада, која се одржа во Кордоба во Шпанија. Таму најдобриот пласман што го постигнавме беше десеттото место во женски двојки. Моментално, пак, сме прво место на табелата во листата за универзитетски пинг-понг. Имаме уште неколку натпревари до крајот на сезоната, но очекуваме да останеме на првото место и со тоа да си обезбедиме можност за учествување на европските шампионати ова лето.

» **АНГЕЛ СЕВДОВ**, студент на Медицинскиот факултет: Член сум на таеквондо-клубот „Бутел“. Многу често ме прашуваат зошто таеквондо или зошто тренирам наместо целосно да се посветам на факултетот и на студирањето. Одговорот на ова прашање е опширен, но и многу едноставен. Таеквондото „го запознав“ пред околу 7 години, временски период во кој поминав низ многу искушенија и предизвици, кои бараа жртвување и посветеност, но секогаш успевав да ги остварам зацртаните цели. Ако се прашувате каква е поврзаноста на таеквондото со она што го кажувам, ќе ви одговорам дека тренингот ми помага да ги канализирам своите проблеми и да се ослободам од сите фрустрации или нервозни ситуации со кои сум се соочил во текот на денот. Ми се зголеми физичката активност, а со тоа и самодовербата и самодисциплината, што ми помага при студирањето и при исполнувањето на обврските. По секој тренинг, се чувствувам смилено и исполнето и можам да се посветам на своите секојдневни обврски. Би ги советувал сите студенти да посветат повеќе време на своето здравје и на своето тело, односно на активното спортување, бидејќи на тој начин ќе бидат поуспешни во сите области од животот.

» **РОЗЕ СУРЛОВСКА**, постдипломец на Правен факултет: Својата авантура со кик-боксот ја започнав пред точно три години во клубот „Горила“ од Скопје. Уште на првиот тренинг забележав дека стереотипот дека кик-боксот е машка дисциплина е сосема погрешен. Иако е боречка вештина каде што се употребуваат и рацете и нозете и каде што е потребна сила, во неа и женската популација се снаоѓа мошне добро. Впрочем, ништо не е недостижно доколку си упорен, истраен во своите намери и воден од желбата да постигнуваш добри резултати и да напредуваш, а сето тоа е со сигурност остварливо ако зад тебе се наоѓа одлично подготвен стручен тим, предводен од Иле Ристески. Моето натпреварувачко искуство е на самиот почеток, но со секоја наредна борба се зголемува и се збогатува, а како најголем успех ќе го издвојам Балканското првенство во Белград и сребрениот медал. Кик-бокс тренинзите се одлични за ослободување од негативната енергија, а посебно ми се потребни за време на испитните сесии, ме ослободуваат од притисоците што тие ги носат.

ВЕГ(ЕТАРИЈ)АНСТВО: ЕМ КРЕПКО ЗДРАВЈЕТО, ЕМ ЗАШТИТЕНИ ЖИВОТНИТЕ

 Меги Попоска, студент по нутриционизам [Технички факултет – Битола]

 Сара Коцевска

Уште од најстари времиња, човештвото делумно прибегнало кон исклучување на производите со животинско потекло од својата исхрана. Науката верува дека пионери на ваквото движење биле Индијците: отфрлајќи од својата исхрана месни и млечни продукти и развивајќи идеја за заштита на животните од насилство, тие настојувале да искажат почит кон соживотот на човековиот единствен дом — планетата Земја. За многумина, вегетаријанството е првиот чекор кон сочувствително живеење, кон почитување на другите видови што заедно со човекот ја делат истата средина. Овој концепт, чие највисоко начело е исфрлање од исхраната сè што има нервен систем, ги обезбедува сите десет есенцијални протеини што му се потребни на човековото тело за оптимално здравје, но ова е само еднострано видување на феноменот.

Прашањето што се надвиснува над целата проблематика е: дали треба да се фокусираме единствено на придобивките што ги добиваме од ваквата исхрана или треба да ја запазиме, пред сè, од етички аспект? Впрочем, многу религии, верувања, здруженија и организации потенцираат дека го поддржуваме убивањето животни доколку во исхраната вклучуваме животински продукти. Така, една од најсилните причини зошто луѓето одлучуваат да станат вегетаријанци е признанието дека користењето на животните за неесенцијални човекови потреби доведува до жртвување на самите животни.

Етичката тема за заштита на животните наголемо се наметнува, но на крајот на денот е сосема јасно — секој хамбургер, секоја чаша млеко и секое јајце, секоја кожена јакна, забавните претстави во циркусите и редица други појави резултираат со мачење или со страдање на животните. Драгана Велковска, член и активист на Здружението за заштита на животни „Анима мунди“, во таа насока дава мошне пластичен пример од стварната практика.

„Кравите не се убиваат при производството на млеко, но се измачуваат, живеат во супстандардни услови, осудени на мизерен живот на млечните фарми, постојано принудувани на расплод и третирани со разноразни лекови. Бидејќи ги има во огромен број во иста просторија, шансите за појава на опасни заразни болести и инфекции кај нив се исклучително големи. Кравата не може да произведува млеко ако не роди теле — млекото што таа го дава е наменето за нејзиното младенче. Така, на телињата што кравите ги раѓаат им следува кланица. Со процесот на стареење, кравата сè уште може да дава млеко, но со помал интензитет од претходно, така што, не задоволувајќи го ламтежот на профитерите што во животните гледаат само извор на приходи, завршува во кланица“, објаснува Велковска.

ВЕГАНСТВОТО, САМО ПО СЕБЕ, Е ЖИВОТЕН СТАВ

Чекор понапред во намерата да се заштитат животните одат етичките приврзаници на веганството, кои ги

променуваат сите аспекти од животот за да докажат дека тие не само што не конзумираат туку и во ниеден домен не користат животински производи или, пак, производи тестирани на животни. Со ова тие ја поткреваат свеста за светот околу себе, настојуваат подобро да разберат како функционира општеството и како сето тоа влијае на индустриите поврзани со животински производи. Исхраната на веганите се состои од најразлични комбинации на житарки, зеленчук и овошје, направени со претпазливо расудување. Од „Анима мунди“ појаснуваат дека етиката кај веганите е развиена до тој степен што тие настојуваат да се оградат од секаков вид неправда или насилство врз животните.

„За етичкиот веган, секоја форма на живот има своја вредност — за него е исто дали ќе повреди мравка или слон. 'Да се живее и да им се дозволи и на другите да живеат' е максимата според која се водат етичките вегани. Според многумина, тие се наредниот степен од човековата еволуција. Кај нив повеќе го нема примитивниот и свиреп нагон за ловење, за убивање или за изживување врз други живи суштества. Веганите се залагаат за мирољубивост, за живот во склад со природата и во хармонија со сите живи суштества околу себе. Најчесто се свесни и за животната средина, па веганството неретко се поврзува со нејзината заштита, како и со внимателното и совесно користење на природните ресурси“, тврди Велковска.

ВО ПОСЛЕДНИТЕ НЕКОЛКУ ГОДИНИ, МАКЕДОНИЈА СВЕДОЧИ ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА СВЕСНОСТА МЕЃУ ПОПУЛАЦИЈАТА ЗА ПОТРЕБАТА ОД СИМБИОЗА И ОД ЗАШТИТА НА ЖИВОТНИТЕ ПРЕКУ ПРЕЗЕМАЊЕ НА ВЕГЕТАРИЈАНСКИОТ ЖИВОТЕН СТИЛ – ИНДИВИДУАЛНО, НО И ПРЕКУ АКТИВНОСТИТЕ НА ЗДРУЖЕНИЈАТА ШТО СЕ ЗАЛАГААТ ВО ТАА НАСОКА. „АНИМА МУНДИ“, САМО ЕДНО ОД НИВ, Е НАЦИОНАЛНО НЕПРОФИТНО ЗДРУЖЕНИЕ ОСНОВАНО ВО ОКТОМВРИ 2009 ГОДИНА. НЕГОВОТО ЧЛЕНСТВО НАСТОЈЧИВО СЕ БОРИ И ПРИДОНЕСУВА КОН ПРОМЕНУВАЊЕ НА ИНДИВИДУАЛНАТА И НА КОЛЕКТИВНАТА ЧОВЕКОВА СВЕСТ ПРЕКУ ИНФОРМИРАЊЕ ЗА ВИСТИНСКАТА ПРИРОДА НА ЖИВОТНИТЕ – СУШТЕСТВА ШТО ЧУВСТВУВААТ БОЛКА, ПАТЕЊЕ И СТРАВ. КРАЈНАТА ЦЕЛ НА „АНИМА МУНДИ“ Е УКИНУВАЊЕ НА СИТЕ ФОРМИ НА ЗЛОУПОТРЕБА, НА ИЗМАЧУВАЊЕ И НА ЕКСПЛОАТАЦИЈА НА ЖИВОТНИТЕ ОД СТРАНА НА ЧОВЕКОТ. ЕДЕН ОД НИВНИТЕ НАЈГОЛЕМИ ПРОЕКТИ МИНАТАТА ГОДИНА БЕШЕ ПРВИОТ ФЕСТИВАЛ ЗА ВЕГЕТАРИЈАНСКА И ЗА ВЕГАНСКА ХРАНА ВО МАКЕДОНИЈА, „СКОПЈЕ ВЕГЕФЕСТ“, ЗА КОЈ СЕ ОЧЕКУВА ДА ПРЕРАСНЕ ВО ТРАДИЦИОНАЛЕН НАСТАН.

ЗДРАВ ЖИВОТ СЕ ВОДИ ОД УБЕДУВАЊЕ, А НЕ ОД МАКА

Вегетаријанците и веганите сè уште се малцинство во однос на оние што јадат месо, иако постојат цели етнички и религиски групи што се хранат на овој начин. Состојбата во Македонија, благодарение на достапноста на информациите и на дејствувањето на организации како „Анима мунди“, полека, но сигурно, почнува да се движи по нагорна линија. Оттаму велат дека во последната деценија се забележани првите ресторани за макробиотска, за вегетаријанска и за веганска храна. Во обичните ресторани и во маркетите има сè поголема понуда за веганите и за вегетаријанците, а во исто време се отвораат и сè повеќе продавници за здрава храна. Велковска уверува дека дури и луѓето што воопшто не ги интересира етика почнуваат да се пренасочуваат кон ваков вид храна.

„Едноставно, маката ги тера на тоа. Првото нешто што тешко заболел најчесто го слуша од својот лекар е дека не смее да јаде месо. Секојдневие станаа написите во печатените и во електронските медиуми за тоа дека одредена храна (млеко или месо) се повлекува од пазарот поради пронајдени опасни состојки што предизвикуваат рак или низа други неизлечиви болести. Ако 'љубовта кон ближниот свој' не ве поттикне да станете веган, тогаш бидете сигурни дека болеста може да ве присили. За 'Анима мунди', како здружение за заштита на животните, етиката останува да зрачи како централна причина поради која луѓето би требало да се преориентираат кон ваквиот начин на живот“, порачува Велковска.

ЗА СИТЕ ДРУГИ ПРАШАЊА, КАКО И ЗА РЕЦЕПТИ И ЗА СОВЕТУВАЊА, НА РАСПОЛАГАЊЕ СТОЈАТ ОФИЦИЈАЛНАТА ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА НА „АНИМА МУНДИ“, WWW.ANIMAMUNDI.ORG.MK, КАКО И НИВНАТА СТРАНИЦА НА „ФЕЈСБУК“, WWW.FACEBOOK.COM/ANIMAMUNDIMACEDONIA. НЕПОСРЕДЕН КОНТАКТ МОЖЕ ДА СЕ ВОСПОСТАВИ И ПРЕКУ НИВНАТА ЕЛЕКТРОНСКА АДРЕСА: ANIMA.MUNDI.SK.MK@GMAIL.COM.

НАУЧНИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ФИНАНСИРАНИ СО ЈАВНИ СРЕДСТВА НА ПАТ ДО СЛОБОДЕН ПРИСТАП

» СНОТ НА АРОН СВОРЦ ПОЛЕКА СЕ ОСТВАРУВА

T Ана Лакалиска, Даниела Атанасова Квин Нортон

Кон крајот на февруари, Белата кука донесе директива со која научните истражувања финансирани со државни пари ќе мора да станат јавно достапни во рок од една година по нивното објавување. Веста беше дочекана со огромна радост од активистите за слобода на информирањето, по долгото натегање со издавачите на научни списанија, кои се противеа на овие мерки во име на своите финансиски интереси. Сепак, се чини дека во ерата на интернетот, застарениот модел полека ја губи битката, бидејќи набргу потоа и владата на Велика Британија најави слична мерка, која ќе влезе во сила догодина.

Промените, за жал, доаѓаат по трагичното самоубиство на 26-годишниот Арон Сворц. Залагајќи се за овие идеали, тој се најде на обвинителната клупа, при што му се закануваа 35 години затвор и над милион долари по основ на казни. Имено, како активист за слобода на пристапот до овие информации, генијалниот Сворц направил софтвер со кој успеал да симне милиони страници од периодиката достапна на дигиталната библиотека JSTOR. За таа цел, со подметнување лаптоп во плакар во кругот на Универзитетот МИТ, тој се послужил со пристапот до оваа научна виртуелна архива за која универзитетот си плаќа претплата. Иако JSTOR не поведе судска постапка против него, една правобранителка го изнесе случајот на суд. По немилиот настан, JSTOR најави дека ќе дозволи ограничен, но бесплатен јавен пристап до 1200 списанија од своите архиви.

Овие промени претставуваат значаен чекор напред кон ослободувањето од препреките на патот кон поголема информираност и научна писменост на јавноста и имаат потенцијал да го забрзаат научниот напредок. Сегашниот модел на објавување трудови ги прави научните истражувања недостапни за оние што не се членови на елитните академски заедници. Имено, резултатите од истражувањата во форма на научни трудови се објавуваат

во научни и академски списанија (journals) кои, потоа, на библиотеките, на универзитетите и на поединците им наплаќаат скапа претплата за пристап. Поради генералниот недостиг на финансии, претплатата станува сè поголем товар дури и за врвните универзитети, не само за обичните граѓани и сиромашните истражувачи од останатиот дел од светот.

Истовремено, самите научници кои се вклучени во процесот на објавување како автори или како некој вид уредници, преку процесот на избор и ревизија на трудовите што се објавуваат (peer review), не се платени за нивниот труд. Тие добиваат мали хонорари и при објавување на цели книги, а притоа се принудени да ги отстапат своите авторски права и некогаш дури не им е дозволено ни сами да ги објават своите трудови на интернет. Книгите, пак, имаат високи цени, а се продаваат во многу мали тиражи, поради што ретко доаѓаат до рацете на неакадемската јавност. Така, и кај книгите и кај списанијата, се создава една парадоксална ситуација од која корист имаат само издавачите (огромни профити), додека знаењето останува затворено за граѓаните од чии даноци се плаќаат истражувањата.

Многу истражувачи во последниве години станаа свесни за овој проблем и се појавија повеќе иницијативи за отворен пристап до академските истражувања кои тврдат дека е време научниците да се ослободат од посредството на издавачите, да ги искористат можностите што ги нуди интернетот и да смислат и спроведат нови послободни облици на објавување. За нас кои сме далеку од тој свет и кои никогаш не сме имале пристап до врвните публикации, а колективно жалевме кога згаснаа пиратските страници како library.nu, ова е и повеќе од добра вест. Додека чекаме да се реализираат новите директиви, регистрирајте се и читајте на JSTOR и будно барајте издавачи како Open Book Publishers, на чија интернет страница бесплатно можете да читате цели академски книги.

» ПРОСВЕТНА ИНТРОСПЕКЦИЈА ВО ПРВО ЛИЦЕ

ДА СОЗДАВАМЕ КРИТИЧАРИ, А НЕ ПОТРЧКОВЦИ!

Академик Владо Камбовски, претседател на Македонската академија на науките и уметностите (МАНУ), во темелна дисекција на образовното ткиво на Македонија, прави длабок рез во домашните научно-истражувачки вредности.

T Далибор Стајќ

БИДУВАМЕ СРЕДИНА НА ДИБИДУС ПЛАГИЈАТОРСТВО

Во сиот сплет на домашната научно-истражувачка култура, плагијаторството се издвојува како прозаичен начин на социјална промоција на луѓето, но не преку вложување индивидуален труд и постојана работа, туку преку барање помал отпор низ нејзините канали, меѓу кои е и образованието. Ние воопшто немаме во нашето опкружување дух на компетитивност, кој би ги свртил луѓето кон еден поинаков правец на дејствување за да си го бараат своето место во општеството и грчевито да се борат за сопствената промоција, засновувајќи го сето тоа врз сопствените способности. Додека дочекаме средина со вистински натпреварувачки дух — сè дотогаш ќе сведочиме за научни плагијати во една општествена клима во која ставот на поединецот е беневолен, средина во која владеат односи што не го осудуваат, ами очебијно го поддржуваат плагијаторството.

Научно-истражувачката култура во Македонија не е на потребното рамниште, а тоа е рамништето на современата епоха на знаења, на истражувања и на технолошки развој. Ако ги погледнете наставните програми во високото образование, ќе се уверите оти станува збор за застарени програми што одговарале на потребите на раниот дваесетти век: тие во голема мера се сведуваат на пренесување пасивни знаења што студентот треба да ги меморира. Слично е и со методите на предавање од средното до високото образование: ниту тие не се приспособени на потребите на новото време. На пример, не се развиваат комуникативните способности на студентите; многумина ги завршуваат студиите со слабо познавање на англискиот јазик, кој во денешни услови е универзален јазик на знаењето во светот; го завршуваат високото образование без познавање на основите на информатичките технологии и без способност да го користат интернетот за совладување нови знаења, за истражувачки и за други потреби. Едноставно, немаме интензивно образование, сè се сведува на формално учење. Ова ни кажува дека кај нас премалку се обрнува внимание на формирањето профил на истражувач — ние повеќе сме фокусирани на подготвување луѓе што ќе применуваат туѓи, готови знаења, често преземени од развиениот свет, а не луѓе што имаат критички однос кон опкружувањето, луѓе што со напрегање на сопствениот ум и со знаење прават усилби за решавање на проблемите во својата средина на живеење. Ние денес подготвуваме генерации млади што утре ќе бидат обични потрчковци на технолошки високоразвиени општества без соодветна способност да се вклучуваат во процесите на глобализацијата или, пак, во Европската Унија како простор на знаења.

БЕЗ ЈАСНА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВИВАЊЕ НАУЧЕН ПОДМЛАДОК, СЕ ПОТПИРАМЕ НА ИМПРОВИЗАЦИИ

Некој ќе рече оти одвреме-навреме имаме исклучително успешни математичари и, воопшто, напредни поединци на разноразни натпревари. Наспроти ова, јас сакам да зборувам за некакви просечни стандарди, за едно општо ниво на образование во тој позитивен дух на знаења и на истражувања. Ние повеќе ги учиме студентите да бидат нечии поданици или, просто речено, граѓани на општество во кое владеат силни политички структури, отколку да размислуваат со своја глава, па дури и може да се каже оти постои некаква необјаслива резерва кон тие структури. Тоа, всушност, е втората страна на положбата на младите во науката. Земете го предвид само фактот дека нашите научни институции, меѓу кои и МАНУ, во последниве десетина години, па и подолго, не вработиле научен подмладок.

Образложението е типично административно: тоа се гледа како ширење на јавната администрација. Замислете, не е ширење на јавната администрација ако се вработуваат колони партиски војници, а ширење е ако се вработува истражувачки кадар. На универзитетите како со капка од ампула им се даваат извесни квоти од околу двесте асистенти годишно, што веројатно е пропорционално со бројот на лицата што со пензионирање ги напуштаат универзитетите. Оттука, очигледно е дека не постои јасна стратегија за развивање научен подмладок, за негово институционално поврзување со силни истражувачки центри, без оглед на тоа дали се работи за универзитетите, за научните установи или за економијата. Во однос на последново, на пример, речиси и не се поттикнува создавање истражувачки јадра во одделни индустрии. Напротив, актуелното устројство е потпрено на импровизации на државната управа како главен носител на проектите за иднината на државата, наместо таа улога да ја играат научните институции.

ОБРЕМЕНУВАЈЌИ СЕ СО ТЕОРИЈАТА ВО КНИГИТЕ, НАГОЛЕМО ЗАБОРАВАМЕ НА ПРАКТИКАТА

Со последните измени во Законот за високото образование се вовеле задолжителна практична работа за студентите, а тоа е особено важно во дисциплините врзани за одделни општествени подрачја, како што е правото. Во врска со него, постојат две латински максими: првата вели дека теоријата без практика е како тркало без оска; втората, пак, пренесува оти практиката без теорија е како да си изгубен по патиштата. Луѓето одамна ја согледале таа нужна поврзаност — уште кога започнале да се формираат првите синтетички знаења. На нашите високообразовни установи не се посветува доволно внимание на овој аспект. Правните факултети, на пример, се една стара школа што настојува да го „набилда“ студентот со мноштво позитивистички знаења за Уставот, за државата, за политичкиот систем, за законските рамки, а сето тоа преку еден строг нормативистички пристап. Обременувајќи се со теоријата во книгите, ние премалку објаснуваме што се случува во практиката. Правото е спој меѓу нормата, нејзината примена во практиката и справедливите судски пресуди. Тоа, сè заедно, е право и ништо одделно не може да биде право. Ние, од друга страна, инсистираме само на првото, односно на нормите. Колкав е патот од нормата до нејзината примена е прашање што често останува надвор од кругот на нашиот интерес. Просто, се чини оти живееме во некаков нормативистички занес, раскажувајќи празни приказки и зборувајќи за програми, за стратегии и за законски решенија. Мошне мудар бил тој што рекол: „Она што го има во книгите не расте на нивите“.

 INSTITUT
FRANÇAIS

МАКЕДОН(ФРАНЦ)ИЈА: СУПЕРСОРАБОТКА ЗА УГЛЕД

» Директорот на Францускиот институт во Скопје, Жан-Ив Лавоар, ги открива можностите за студирање во Франција

Емилија Петрова [Висока школа за новинарство и односи со јавност]

Мухамед Мујовиќ Нуне/Приватна архива

• СУЗАНА ПЕШИЌ, ОДГОВОРНА ЗА ОДДЕЛОТ „КАМПУС ФРАНС“ И ЗА ПРОГРАМИТЕ ЗА СТИПЕНДИИ

Многу е важно да се знае дека Франција е отворена за сите студенти од различни универзитети. Пристапот е отворен за сите. Различни процедури има за тоа дали се запишуваат во прва година или на постдипломски студии. Нормално, се бара добро познавање на францускиот јазик, меѓутоа постојат програми и на англиски јазик, за луѓе што не знаат да зборуваат француски. Трошоците за школарина се релативно ниски во споредба со другите земји, така што студентскиот живот е навистина добро организиран, ова го дознав од многуте студенти, кои ми ги раскажуваат своите приказни. Така, и без стипендија може да си дозволите да студирате и да живеете нормален студентски живот со релативно мал буџет.

 НЕ РАЗМИСЛУВАЈ
Студирај во ФРАНЦИЈА и
откриј ги сите можности
кои ти нуди.

• ФРАНКОФОНИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА, ДАЛИ Е НА ЗАДОВОЛИТЕЛНО НИВО И КАДЕ СЕ ПОЈАВУВА ПОВЕЌЕ ИНТЕРЕС ЗА ПРОУЧУВАЊЕ НА ЈАЗИКОТ И НА КУЛТУРАТА НА ФРАНЦИЈА — КАЈ МЛАДИТЕ ИЛИ КАЈ ПОВОЗРАСНИТЕ?

Многу сме задоволни од интересот што се покажува за прочување на француската култура, како и за јазикот. Во бројки тоа би изнесувало 450 ученици (од различна возраст), кои плаќаат за да го изучуваат францускиот јазик во Францускиот институт. Исто така, има и доста ученици од гимназиите каде што се застапени посебни билингвални паралелки во седум градови низ Македонија. Можеме да се пофалиме дека од поново време имаме и стручно ориентирана паралелка од угостителството и хотелиерството. Тоа е многу важно, бидејќи Франција е исто така позната по својата кујна. Од сето ова, констатиравме дека речиси половина од учениците што учат француски јазик во билингвалните паралелки, го продолжуваат своето образование во некој од француските градови. Затоа, мислиме дека е тоа одличен успех. Исто така, имаме и две француски алијанси, едната во Битола, а другата во Тетово. Сето ова покажува дека има вистински интерес за изучување на овој јазик. Ние сме речиси на исто ниво како и германскиот јазик. Ние не сакаме да го совладаме англискиот јазик. Ние сите веќе знаеме да го говориме. Но,

францускиот дефинитивно ќе ви помогне во надградување на вашата лична биографија како додатно искуство. Сепак, францускиот јазик не се зборува само во Франција. Тој се зборува и во Канада, во Африка, во некои делови од Азија итн.

• МОЖЕ ЛИ НАКРАТКО ДА НÈ ЗАПОЗНАЕТЕ СО „МЕДИАТЕКА“? ШТО МОЖАТ ГРАЃАНИТЕ ДА ПРОНАЈДАТ ТАМУ И КАКО ДА СТИГНАТ ДО НЕА?

Веќе две години работевме на модернизација на Францускиот институт во Скопје. Се обидовме да понудиме една вистинска практична алатка за зачувување на јазикот и воопшто како инструмент за комуникација што е претежно свртен кон младите. Целосно го сменивме внатрешниот дизајн. Го променивме пристапот до книгите. Наместо класичните печатени книги, сега имаме нови технолошки методи и инструменти. Го збогативме фондот на филмови и на видеоигри. Од ноември нудиме и позајмување електронски изданија на книги за сите оние што ќе се зачленат да имаат пристап од дома до сите видеоматеријали. Исто така, овозможен е и пристап до стриминг, кој нуди пристап до многу списанија и дневни весници, кои можат да се симнуваат. Тие имаат фиксен период за тоа колку време може да се располага со нив. Исто така, им нудиме доста можности на оние што сакаат да го изучуваат јазикот преку разни алатки и во печатена форма, но и во другите модерни формати.

• ВЕЛИТЕ: „СТУДИРАЈТЕ ВО ФРАНЦИЈА! ЌЕ ИЗБЕРЕТЕ КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАНИЕ СОЗДАДНО ЗА ВАС“. КАКВИ СЕ СТУДИСКИТЕ МОЖНОСТИ ВО ФРАНЦИЈА И КАКО ФРАНЦУСКИОТ ИНСТИТУТ ИМ ПОМАГА НА ДОМАШНИТЕ ИНТЕРЕСЕНТИ ВО НАМЕРАТА ДА ГО ПРОДОЛЖАТ СВОЕТО ШКОЛУВАЊЕ ВО ФРАНЦИЈА?

Нашиот институт е официјален претставник на „Кампус Франс“ (Campus France), каде што ќе ги најдете сите информации за студирање во Франција. Во врска со потребните документи и со некои додатни информации за студентскиот живот во Франција, Сузана Пешиќ е задолжена да одговори на сите прашања на заинтересираните. Исто така, можете да ја посетите официјалната страница на „Кампус Франс“, на англиски, на француски или на германски, каде што секој заинтересиран студент може директно да ја пронајде институцијата што го интересира и да го дознае секој детал. Во „Кампус Франс“, кој е во соработка со Францускиот институт, може да добиете максимум информации, од самиот зачеток на идејата за студирање во Франција до самото пристигнување таму и натаму. На располагање постојат брошури, како и самата интернет страница. Обично нема стипендии уште од прва година, но постојат многу други програми за стипендии што се нудат од разни фондови и во различни региони во Франција. Амбасадата на Франција, пак, секоја година нуди десетина стипендии за студентите што се запишани на магистерски и на докторски студии.

• КАКВИ НАСТАНИ ГО ОДБЕЛЕЖАА МАРТ, МЕСЕЦОТ НА ФРАНКОФОНИЈАТА?

Март, како месец на франкофонијата, беше богат со активности. Како и секоја година, имаше доста натпревари за студентите и за учениците од основно и од средно образование. Такви се француската шансона, франкофонскиот средношколски натпревар во театар, конкурсот „Кажи ми десет збора“ (Dis moi dix mots) и многу други манифестации. За сите натамошни новитети, активности и дополнителни информации, можете да ја посетите нашата нова веб-страница, се надевам дека е многу поубава од претходната.

ГЛАВНИОТ ГРАД ЖЕДНО ЧЕКА СТРАТЕГИЈА ЗА СВОИТЕ МЛАДИ

Главниот град на Републиката е предодреден да биде прибежиште на неброени луѓе волни за динамично и исполнето живеење. Во тој поглед, Скопје нуди низа можности за младинците, но во досегашната практика на јавните политики, тие не биле стратегиски обединети. „Излез“ ја истражува заднината на идејата произлезена во 2012 година за изготвување Стратегија за млади на Град Скопје — документ со кој се очекува одржливо решавање на проблемите на младината од главниот град и на нејзините сожителите.

T Маријана Јанческа [Институт за македонска литература] Коалиција „Сега“

Градот Скопје, заедно со Коалицијата на младински организации „Сега“, кон крајот на 2012 година, започна со изготвување стратегиски документ за активности, со чија помош Градот ќе се обиде да ги реши проблемите и да ги задоволи потребите на младите од престолнината. Коалицијата „Сега“ го помага и го води процесот на креирање на Стратегијата за млади, применувајќи го искуството стекнато при подготовката на стратегиите за млади во дванаесет други општини низ Македонија. Основана во 2004 година, главна цел на Коалицијата „Сега“ е таа да придонесе кон процесот на креирање и на спроведување на Националната стратегија за млади, што и го остварува преку иницирање законски регулативи насочени кон подобрување на животот на младите во земјата; преку поддршка на младинскиот активизам, како и преку зголемување на информирањето и на учеството на младите во активности за решавање на нивните проблеми.

МАКЕДОНИЈА НЕМА НАПОЛНО КРИТИЧКИ ОСВЕШТЕНА МЛАДИНА

Во пресек на општата слика за младинскиот активизам во Македонија, Маја Иваноска-Крстевска, програмски менаџер во Коалицијата „Сега“, со жалење укажува оти кај нас, во недостиг од самодоверба, сè уште владее апатичност меѓу поголемиот број младинци. Од досегашното искуство на Коалицијата се покажало дека невладините организации се место каде што младите полесно можат да ги искажат своите ставови и да се борат за одредени промени. Сепак, несреќна околност е што формите на организирање на младите, како што се средношколска организација и студентски сојуз, веќе не се препознатлива организација — додека институциите во минатото вистински чувствувале „страв“ од одлуките и од политиките на овие две форми, во нив денес не веруваат ниту младите, ниту институциите. Иваноска-Крстевска потцртува дека Коалицијата „Сега“, како и другите невладини организации во Македонија, напорно работи за да ја зајакне самодовербата кај младите и за да го развие нивното критичко мислење, но упатува на тоа оти е неопходна помош и поддршка и од страна на државните институции.

Од повеќето досегашни иницијативи на Коалицијата, во многу погледи е интересен проектот „Поттикнување на младинското учество во политичките процеси“, со кој наголемо се отвори простор за изнесување на младинските видувања за моментната состојба во која живеат младите луѓе. Проектната програма опфати триесет и две работилници, во кои се вклучија околу шестотини млади од сите делови на Македонија. Според Маја Иваноска-Крстевска, на овие настани, младите многу слободно говореле што им е потребно на локално ниво, каде што живеат; упатувале свои препораки до идните градоначалници и општински советници за нивниот живот да биде поубав. Таа истакнува оти е многу важно овие препораки на младите да бидат слушнати од сите политички партии и решенијата за увидените проблеми да се најдат во предизборните програми со кои кандидатите се кандидираат на локалните избори.

СТРАТЕГИЈАТА ЗА МЛАДИ НА ГРАД СКОПЈЕ МОРА ДА ИМА ЈАСНИ МЕРЛИВИ ЦЕЛИ

Помагајќи го и водејќи го процесот на создавање на Стратегијата за млади на Град Скопје, од Коалицијата „Сега“ тврдат дека нејзината подготовка тече непречено. Наскоро треба да се спроведе анкетно истражување за да се обезбедат информациите потребни за дефинирање на приоритетите и на потребите на младите во секоја од општините во градот. Од досега организираните работни групи е увидено оти младинските потреби се огледуваат во: зголемување на посетеноста на младите на културните манифестации, формирање младински куќи во општините, основање Младински совет на Град Скопје, подобрување на заштитата од загаденост на градот, јакнење на капацитетите на младите, оспособување на младите со вештини и со поддршка на нивното професионално ориентирање итн. Од Коалицијата очекуваат дека Стратегијата за млади ќе се финализира до мај 2013 година, по што ќе биде доставена на усвојување на седница на Советот на Град Скопје.

Непосредно вклучена во јавната дискусија за Стратегијата, Дона Костуранова, претседател на Младинскиот образовен форум, вели дека секој процес на креирање стратегија мора да биде транспарентен и инклузивен во текот на целото свое времетраење. Ако првиот чекор е направен преку консултација со младински организации, млади, професори и со претставници на институции — постапката

не смее да запре таму: сè до затворањето и усвојувањето на документот, треба во уште поширока група да се дискутира за неговите содржинско-суштински подробности. Според неа, стратегискиот документ треба да биде добро развиен, со јасни мерливи цели и активности, со соодветен буџет и со детални акциски планови, кои ќе бидат имплементирани, мониторирали и евалуирани заедно со младите за да се постигне сигурен ефект на теренот.

Во дискусиите за содржината на Стратегијата за млади на Град Скопје, истакнува Костуранова, се појавиле теми што налагаат уште поопсежна опсервација, како што се меѓуетничката интеграција на младите во образованието и во општествениот живот или, пак, зачестената појава на насилство меѓу младите. Младинскиот образовен форум подвлекува дека дополнително треба да се стави фокус на давањето поддршка за младинските организации и за младинското здружување — преку обезбедување простор, средства и услови за нивно здраво развивање. На пример, на младите од Скопје треба да им се обезбедат физички простори што можат да ги користат за здружување, да формираат клубови, да се среќаваат и да организираат културни и граѓански активности. На образовно ниво, пак, истражувањата и реакциите во јавноста покажуваат дека младите имаат потреба од зајакнување на отвореноста и на професионалноста на училиштата, но и од подобрување на инфраструктурните услови во кои секојдневно учат.

» СОВЕТНИЦИТЕ ЗА РАЗВОЈ НА КАРИЕРА НИ ОТКРИВААТ

КАКО ДО КАРИЕРА СО СТИ(МУ)Л?

Понекогаш повеќе време трошине за да одлучиме каде ќе одиме на годишен одмор отколку при изборите што некогаш ќе влијаат врз нашата идна професија, врз кариерата или врз работното место. Дали воопшто знаевте дека и во Македонија постојат кариерни советници, односно луѓе што можат да ви помогнат да се насочите кон нештата што сакате да ги правите и да изградите успешна кариера?

T Кристина Велевска [Филолошки факултет „Блаже Конески“]

📷 Далибор Стајќ

Асоцијацијата на советници за развој на кариера во Македонија (АСК) постои од 2010 година со приоритетна цел да му помогне на секој поединец целосно да го оствари својот професионален потенцијал. Нивната работа, пред сè, е насочена кон кариерното советување, но дејствуваат и пошироко во областа на развојот на човечките ресурси.

• КАРИЕРНИОТ СОВЕТНИК МОЖЕ ДА МУ ПОМОГНЕ НА МЛАДИОТ ЧОВЕК НА ПОВЕЌЕ НАЧИНИ.

Кога имате дилема каде и како понатаму во професионалниот живот и во кариерата, кога се прашувате за кој изборен предмет да се одлучите и како тоа ќе влијае во иднина, кога се прашувате каде да одите на практична работа и на која тема да ја пишувате семинарската работа, на кој оглас да аплицирате и како да го направите тоа — можете да им се обратите на кариерните советници. Кариерниот советник може да ви помогне да ги формулирате прашањата, да истражите и да процените кои се вистинските одговори за вас, а тоа ќе ве насочи во вистинскиот правец во кариерата. Тоа е само почетокот во циклусот на кариерно планирање.

• ЦИКЛУСОТ НА КАРИЕРНО ПЛАНИРАЊЕ СЕ ОДВИВА ПО КРУЖНА ТРАЕКТОРИЈА.

Развојот на кариерата е цикличен процес, кој започнува со една визија, желба или сон за она што сакаме да бидеме. Продолжува со самопроцена на сопствените интереси, вредности, квалитети и вештини, како и со барање одговори на сите прашања поврзани со професионалната иднина. Кариерните советници користат алатки и разновидни тестови со кои се доаѓа до вистинските одговори. Кругот продолжува со истражување на кариерните и на образовните можности, каде што, исто така, нудат помош во изведувањето на сопствените заклучоци. Во оваа фаза советуваните добиваат подетална слика за предностите на одредени образовни институции, како и за можностите на пазарот на трудот — ја осознаваат побарувачката на работната сила и добиваат информации за расположливите работни места. Последен чекор во кругот е барањето работа, кое вклучува изработка на резиме и на мотивациско писмо, подготовка за интервју и преговарање за условите за работа.

Треба да се има предвид дека овој циклус се повторува повеќекратно во текот на нашата кариера и дека постојано си ги поставуваме истите прашања или, пак, слични на нив, чии одговори ни покажуваат што можеме да понудиме на пазарот на трудот

и како да ги пласираме своите квалитети, вештини и способности. Поддршката на професионалните советници за кариера може да биде различна: од процесот на поставување на вистинските прашања, кои ни помагаат да осознаеме каква работа и каква работна средина ни одговараат, преку тестови за самопроцена и помош во процесот на планирање на следните чекори, па до информации за пазарот на трудот. Обуките за подготовка на резиме, мотивациско писмо и за интервју за работа, секако, се составен дел од нивните активности.

• МЛАДИТЕ СЕ СООЧУВААТ СО МНОГУ ПРОБЛЕМИ, НО И СО ИСТО ТОЛКУ ОТВОРЕНИ МОЖНОСТИ ЗА КАРИЕРЕН РАЗВОЈ.

Жаклина Гештаковска-Алексовска, кариерен советник и член на Асоцијацијата, укажува оти проблемите се најразлични, но отвораат можности за сопствен развој и за достигнувања што можат да нè однесат чекор поблиску до нашата визија.

„Некои млади имаат голема поддршка од своите родители и пријатели, а некои, пак, притисок да се определат за оваа или за онаа професија. Ние како кариерни советници работиме и со родителите, па понекогаш се случува родителскиот совет да биде игнориран само поради бунт против авторитетот. Понекогаш тој совет воопшто не ги зема предвид квалитетите на младиот човек, туку само желбата тој или таа да има обезбедена иднина. Од друга страна, има млади што не знаат што значи некоја професија или работно место и за да ја донесат вистинската одлука, треба да истражат, да почувствуваат што значи да се работи во администрација, во продажба или со некој занает — сè со цел да можат да определат дали е тоа за нив или не. Истовремено, пазарот на трудот е многу динамичен и промените што ќе се случуваат во иднина никој не може да ги предвиди, па затоа треба добро да се разгледаат можностите што ги нуди определна струка, да се истражи какви се вратите што ги отвора некоја практична работа и што може да донесе изборот на темата за семинарската работа. Секој контакт со идните можни работодавци можете да го искористите за да оставите добар впечаток. Некои одлуки ќе ги донесете поради можноста што случајно ви била дадена, но уште подобро е сите можности самите да ги барате и да ги наоѓате“, укажува Гештаковска-Алексовска.

Успешната кариера е целта што сите се стремиме да ја постигнеме, а советниците на АСК можат да ни помогнат полесно да го најдеме патот до неа. За повеќе информации, кликнете на www.askariera.webs.com.

ИНТЕРВЈУ PRIMUS АНА ГАЦЕВА (ПИЈАНИСТ)

Познато ни е дека ниту еден концерт не започнува со првиот отсвирен тон. Тој е круна на повеќемесечни подготовки, на посветеност и на љубов кон музиката, на многучасовно секојдневно вежбање, на вложено знаење и на одрекувања Јас во месеците пред настапот во Њујорк се соочив со огромна загуба и болка. И чинам дека само храброста и љубовта кон пијаното, мојот професионален однос и долгогодишното искуство ми помогнаа таа тегобна ситуација да ја претворам во инспирација.

КОНКУРЕНЦИЈАТА ДАВА ПОТТИК И ИНСПИРАЦИЈА ЗА РАБОТА.

Симона Јовчева [Факултет за музичка уметност]

Ивана Дракулевска

Ана Гацева претставува пример за исклучително успешен пијанист кај нас. Нејзината специфична техника на свирење во голема мера се должи на оформувањето на пијано изведбата во Париз, а вредно да се спомене е и тоа што таа е првиот доктор по пијано изведба во Македонија. Карактеристичен е нејзиниот храбар пристап кога станува збор за изборот на дела: таа става посебен акцент на делата на македонските автори, како и на делата од 20 и од 21 век. Повод за нашиот разговор беше неодамнешниот солистички концерт одржан во Њујорк.

ШТОТУКУ СЕ ВРАТИВТЕ ОД ЊУЈОРК, КАДЕ ШТО ОДРЖАВТЕ УСПЕШЕН СОЛИСТИЧКИ КОНЦЕРТ. КАКВИ ИМПРЕСИИ НОСИТЕ ОТТАМУ?

Чест е да се настапи во еден од најголемите културни центри во светот. Воедно, да бидеш дел од концертната понуда на овој град е и голема одговорност, бидејќи во Њујорк секоја минута се претставуваат врвни светски имиња од сите области на уметноста. Затоа, успехот што го доживеав, искрениот аплауз и бисовите по концертот ми се уште помиле и ова искуство ќе го запомнам како ретко музичко доживување. Концертот се одржа во срцето на Менхетн, во галеријата „МС“ и, на моја голема радост, салата беше полна и публиката беше воодушевена од сите дела што беа на програмата. Концертот сакав да оди без пауза, па јас, во еден здив и со силна музичка инспирација, ги отсвирав најпрвин композициите од македонските композитори, и тоа од Јана Андреевска, Михаило Трандафиловски, Гоце Коларовски, Мајкл Бакрнчев и од Илија Пејовски, а потоа и делата од Франсис Пуланк и од Алберто Гинастера. Сè во знакот на 20 и на 21 век.

Инаку, Њујорк е град што плени со својата необична динамика, брзина, архитектонски чуда и со разиграност. Во текот на овој десетдневен престој имав ретка шанса да проследам интересни културни настани — да ја чујам Њујоршката филхармонија со извонредниот Раду Лупу на пијано, да ги видам фантастичните поставки на нивниот Национален балет и опера, богатите музејски колекции на „Гугенхајм“, на МОМА, на музејот „Метрополитен“. Би сакала искрено да му се заблагодарам на Министерството за култура за финансиската поддршка за реализација на овој проект.

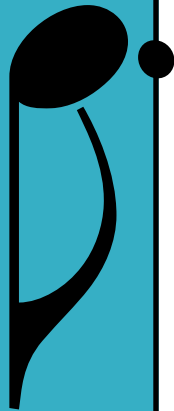
**ТОА ШТО КОНЦЕРТОТ ГО ПОСВЕТИВТЕ НА
СВОЈОТ НЕОДАМНА ПОЧИНАТ ТАТКО УШТЕ
ПОВЕЌЕ ДОКАЖУВА ЗА ДЕЛИКАТНОСТА НА
ВАШАТА ИСКЛУЧИТЕЛНО ТЕШКА ПРОФЕСИЈА.
КАКО СЕ СНАЈДОВТЕ ВИЕ СО СИТЕ ОВИЕ
ЗБИДНУВАЊА ШТО ВИ ИСКРСНАА ОДЕДНАШ?**

Навистина е така. Нашата професија е тешка и ретко кој може да разбере со што всушност еден уметник-изведувач се соочува пред и во текот на концертниот настап. Концертот не може да се коригира, ниту пак да се повтори. Тој се случува во одреден момент на сцената и уметникот треба да го одживее и да го искреира тој творечки миг во целост, без разлика на сè, бидејќи тој ја има моќта да создаде волшепство и да ја пренесе публиката на возвишени места.

Исто така, познато ни е дека ниту еден концерт не започнува со првиот отсвиран тон. Тој е круна на повеќемесечни подготовки, на посветеност и на љубов кон музиката, на многучасовно секојдневно вежбање, на вложено знаење и на одрекувања. Јас во месеците пред настапот во Њујорк се соочив со огромна загуба и болка. И чинам дека само храброста и љубовта кон пијаното, мојот професионален однос и долгогодишното искуство ми помогнаа таа тегобна ситуација да ја претворам во инспирација.

**НАЈЧЕСТО МОЖЕМЕ ДА ЧУЕМЕ ДЕКА
МУЗИЧКИТЕ ИЗВЕДУВАЧИ КАЈ НАС СЕ
НЕЗАДОВОЛНИ ОД БРОЈОТ НА ИЗВЕДБИТЕ
ШТО ГИ ОСТВАРУВААТ. СИТЕ СЕ БОРАТ
ЗА ПОВЕЌЕ НАСТАПИ ВО ТЕКОТ НА
ГОДИНАТА, НО ОЧИГЛЕДНО Е ДЕКА САМО
ОД ИЗВЕДУВАЧКА ДЕЈНОСТ НЕ МОЖЕ ДА
СЕ ЖИВЕЕ. НОРМАЛНО, ТУКА СИМУЛТАНО
СЕ ПРОВЕЈУВА И ПЕДАГОШКАТА, КОЈА Е
НЕОПХОДНА. ДАЛИ МИСЛИТЕ ДЕКА, ЛИЧНО
ВИЕ, ИМАТЕ ДОВОЛЕН БРОЈ НАСТАПИ
ВО ТЕКОТ НА ГОДИНАТА? КАКО СЕ ДОАЃА
ДО РЕШЕНИЕТО НА ТОЈ ПРОБЛЕМ —
ИЗВЕДУВАЊЕ ДЕЛО?**

Ретко кој пијанист или уметник воопшто денес живее само од своето репродуктивно дејствување. Јас повеќе од осум години работам како универзитетски професор и преку педагогијата се исполнувам на еден поинаков начин.

Чест ми е што сум дел од колективот на Факултетот за музичка уметност при УКИМ и се трудам да го дадам својот максимум, и како педагог и како пијанист. Ја сакам работата со студентите и се обидувам да им ги пренесам своите знаења и искуства, стекнати во нашата, но и во западноевропската универзитетска средина. Имено, покрај студиите кај нас, јас дипломирав и магистрирав во Париз, а на докторските студии соработував со ментор од колеџот „Тринити“ во Лондон. Ова се врвни институции и пијанистички школи од непроценлива вредност за мене и за моето формирање како уметник и како човек. Се трудам да ги пренесам стекнатите искуства, методи, техники, уметнички идеи, како и високиот професионален однос, и да изградим убава релација со своите студенти, која ќе се базира на заемна почит.

Во однос на настапите, отсекогаш сум мислела дека доколку нашиот влог како пијанисти е чесен и искрен, доколку беспрекорно работиме, ќе имаме шанса тоа и да го покажеме на сцената. Никогаш не сум водела борба за настапи; тие едноставно ми се случувале поради силниот влог во работата и квалитетот на изведбите. Досега имам реализирано голем број концерти во земјата и во странство, во Америка, Франција, Австрија, Германија, Словенија, Србија, Бугарија, Хрватска — и таа бројка доволно говори за динамиката на мојата концертна дејност.

НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ ИЗУЧУВАВТЕ ПИЈАНО ВО КЛАСАТА НА ПРОФЕСОРКАТА СТЕЛА СЛЕАНСКА-СТОЈАНОСКА. КАКВО ВЛИЈАНИЕ ПРИМИВТЕ И ШТО ПОТОЧНО НАУЧИВТЕ ОД НЕА?

Би можела да кажам дека е привилегија да се работи со човек и уметник како професорката Стела. Професорката и денес е инспирација за мене и воедно поттик за мојата професионална љубопитност и артистичка фантазија. Таа нè воспитуваше да бидеме уметници и да ја развиваме и да ја негуваме љубовта кон сите уметнички изрази. Нè учеше од секое дело да изградиме музички јасна и убедлива приказна и изведба што ќе патува од нашето срце до публиката. Ја имав таа среќа од неа да добијам длабоки познавања и вештини, кои уште во студентските денови ме подготвија за светската сцена и ме оспособија самостојно да работам. Умееше да каже: „Ќе ви помогнам да се качите на меѓународниот воз пијанисти, а од вас зависи на која станица ќе се симнете“. Секогаш ќе ѝ бидам благодарна.

ДИПЛОМИРАВТЕ И МАГИСТРИРАВТЕ ВО ПАРИЗ. КАКВО ИСКУСТВО НОСИТЕ ОД ТАМУ И КАКО ФУНКЦИОНИРААТ МУЗИЧКИТЕ АКАДЕМИИ ТАМУ?

Париз е еден од најсилните музички центри во светот и тригодишниот престој таму ќе го запознам како мошне динамичен и возбудлив, како период на многу солистички концерти,

на растеж, на успеси и на бисови, на напорна работа и на соработка во камерни состави со одлични музичари. Имав дополнителна чест да работам во класи на познати педагози и пијанисти како Рамзи Јаса и Моник Дешосе, една од наследничките на легендарниот Алфред Корто, чие име го носеше и мојата академија.

Кога ќе се најдете во средина со огромна конкуренција, тоа ви дава дополнителен поттик и инспирација за работа. Исто така, моите ментори беа ретки несебични луѓе од светски глас, од кои љубопитно учев за тајните на пијанизмот, артизмот, проникнувањето во стиловите и делата, архитектониката на композициите, тонското извлекување, концертната солистичка и камерна изведба и на педагогијата.

Факултетот за музичка уметност, академијата „Алфред Корто“ е навистина фасцинантна. Постојано се одржуваат семинари и концерти и јас, по дипломирањето, поради одличните резултати и концертни настапи, бев задржана на постдипломски студии, бев ослободена од приемен испит и воедно добив стипендија од самата академија.

Инаку, испитите се полагаат пред надворешна независна комисија за која студентите се само број, а не име и презиме. Тоа е гаранција за објективно оценување. Од тие причини сум среќна што се стекнав со диплома за концертен изведувач со едногласна, највисока оцена од жирито токму на таа академија и на таков начин.

КОИ НАСТАПИ БИ ГИ ИЗДВОИЛЕ КАКО ПОВАЖНИ ВО ВАШАТА КАРИЕРА?

Со задоволство се сеќавам на настапите на Охридско лето, каде што досега сум гостувала трипати, и тоа како солист со Меѓународниот младински оркестар, со врвниот Руски академски оркестар и најскоро, ова лето, на концерт со дела од македонски композитори. Атмосферата во храмот „Св. Софија“, каде што се одржуваат концертите, е навистина волшебна... Минатата година, пак, свирев на нашиот реномиран фестивал „Денови на македонската музика“ и реализирав уште неколку убави проекти. Еден од нив е и рециталот во Љубљана, заедно со Питер Шепард и со Михаило Трандафиловски, каде што презентиравме еден вистински маратон на современа македонска и светска музика. Концертот беше снимен од Словенечкото национално радио. Веднаш потоа, по четвртипат настапив како солист со Македонската филхармонија во изведба на Концертот за пијано од Арам Хачатуријан, во соработка со маестро Пшибилски. На овој настап му претходеше премиерната изведба на Концертот за пијано и оркестар од англискиот композитор Фредерик Делиус, повторно со Националниот оркестар, настапи на Скопско лето, во Виена, Белград, Софија, Загреб, Париз...

ИНТЕРВЈУ SECUNDUS ГОЦЕ ИЛИЕВСКИ

(ЛИКОВЕН УМЕТНИК)

Кај нас недостасува творечка атмосфера. А, недостасува и публика, бидејќи луѓето се незаинтересирани, не само за уметност туку и воопшто за култура, за наука итн. Задоволувањето само на основните животински инстинкти е најважно. Така, се создава еден магичен круг од игноранција и од незаинтересираност, каде што помалку упорните и послабите лесно се предаваат.

продолжува >>

НЕИЗОСТАВНА Е ИСКРЕНОСТА КОН СЕБЕСИ И КОН СВОИТЕ ДЕЛА, НО И КОН ПУБЛИКАТА

Гоце Илиевски е млад, но веќе докажан уметник, познат на публиката кај нас. Дипломирал на Факултетот за ликовна уметност, а досега реализирал осум самостојни и дванаесет групни изложби кај нас и во странство. Меѓу последните активности спаѓа изложбата „Jazz“, која минатата година беше претставена во Кинотеката на Македонија и во „Сити хол“ во Скопје. Претходно ги реализирал и изложбите „Портрети“ во МКЦ и „Голи“ во Домот на АРМ. Исто така, треба да се споменат и двете самостојни изложби во Виена, како и учеството во повеќе групни изложби во Скопје, Тетово, Виена и во Истанбул.

T Симона Јовчева [Факултет за музичка уметност] Приватна архива и сликани платна

ГОЦЕ, КАЖИ НИ НЕШТО КОНКРЕТНО ОКОЛУ ИЗЛОЖБАТА „JAZZ“, КОЈА МИНАТАТА ГОДИНА БЕШЕ ДЕЛ ОД СКОПСКИОТ ЏЕЗ ФЕСТИВАЛ. ТОА БЕШЕ ПРОЕКТ РЕАЛИЗИРАН ЗАЕДНО СО БРАТ ТИ, ВЛАДИМИР ИЛИЕВСКИ, КОЈ Е ИСТО ТАКА УМЕТНИК. СПОРЕД ТОА, ПРЕТСТАВУВАШЕ ЛИ ТЕШКОТИЈА ДА ГИ СПОИТЕ СВОИТЕ ИНТЕЛЕКТИ И ДА ОСТВАРИТЕ ЗАЕДНИЧКИ ПРОЕКТ?

Изложбата „Jazz“, како дел од Скопскиот Џез Фестивал, се одржуваше во „Сити хол“ неколку вечери. Беше замислена да биде еден дел од настанот, а идејата за проектот започна многу порано, речиси една година претходно. Тогаш веќе имавме изработено дел од музичарите — сликите со помали формати. Специфично е тоа што сликите одат од најмала до најголема по градација, така до средината, па обратно — како огледало. Секоја слика има свој пандан. Бидејќи ние двајцата сме со сличен дух, проекти од ваков тип сосема ни одговараат, а имаме и некои заеднички дела, диптиси. Исто така, заедничка изложба со брат ми имавме и во Охрид, во куќата на Робевци, каде што ги поврзавме своите концепти, неговиот „Фацизам“ и мојот „Идентитет“. Со оглед на тоа што има две сали што се поврзани, убаво се вклопи идејата. Брат ми имаше изложено портрети на луѓе што искажуваат силни емоции, а мојата идеја беше истите емоции да ги прикажам преку движењата и гестовите на рацете. На некој начин, тоа беа портрети на дланки.

**СИТЕ ТВОИ ИЗЛОЖБИ ЗНАЧИТЕЛНО
СЕ РАЗЛИКУВААТ ЕДНА ОД ДРУГА И
ОБРАБОТУВААТ РАЗЛИЧНА ТЕМА. АЈДЕ,
КАЖИ НИ НЕШТО ПОВЕЌЕ ЗА ТОА ШТО
ТЕ НАВЕЛО ДА ГИ ОБРАБОТУВАШ ТОКМУ
ТИЕ ТЕМИ. КОИ СЕ МОТИВОТ И ИДЕЈАТА?**

Темата е само повод за почеток. Понатаму идејата се развива и созрева во текот на творењето, а на тој начин може да дојде до големи промени. Процесот како тоа се случува е поважен, бидејќи е управуван од природата на уметникот и од неговиот систем на размислување и на чувствување, кој интуитивно ја оформува идејата што уметникот ја носи некаде подлабоко во бесконечната потсвест. На пример, за портретите можам да кажам дека ме интересираат мапата на лицето на луѓето и нивното движење при искажувањето одредени емоции, што повторно е поврзано со многу измешани и подлабоки причини што ги создале карактерот и формата на портретот. Ноќните свени со улици и автомобили на некој начин можам да ги поврзам со портретите. Како некоја улица или град изгледаат во моментот е последица на она што се случувало во него. Кај овие ноќни урбани пејзажи, исто така, многу е важен начинот на осветлување и на движење, зад што се крие неоткриена темна површина. Таа е навидум празна, но е исполнета со суптилни неоткриена содржина, која укажува на енергијата што е зад она што се појавува видливо, како силна светлина или движење.

**СПОРЕД ТЕБЕ, КОЛКУ Е ТЕШКО И ДАЛИ
ВООПШТО Е ВОЗМОЖНО КАЈ НАС
ПРОБИВАЊЕТО НА МЛАДИТЕ УМЕТНИЦИ
И ОСТВАРУВАЊЕТО СВОИ САМОСТОЈНИ
ИЗЛОЖБИ? ШТО Е ПОТРЕБНО ЗА ДА СЕ
СЛУЧИ ТОА?**

Секогаш е потешко на почетокот, но ако се сака — се може. Со доволно напори, надградба, себеостварување и со развивање, може да се постигне резултат. Тоа подразбира многу дела, селекција и процес на целосно созревање на идејата. Секако, неизоставна е искреноста кон себе и кон своите дела, а подеднакво важна е и искреноста кон публиката.

**ДОКОЛКУ ТАЛЕНТОТ И КВАЛИТЕТОТ СЕ
ПОКАЖАТ КАКО ДОСТОЈНИ ЗА КАРИЕРА,
ИМА ЛИ МОЖНОСТ ЗА ПРОБИВАЊЕ НА
УМЕТНИЦИТЕ И НАДВОР ОД НАШИТЕ
ГРАНИЦИ?**

Тоа е малку потешко, но повторно ќе кажам — не е невозможно. Со размислување за развиток, со истражување и со реализација на идеите, секако дека може да се постигнат резултати и надвор од нашите граници. Физичката оддалеченост прави свои тешкотии, но, како што кажав, тоа се решава со работа и со остварување на идеите.

**СПОРЕД ТЕБЕ, ШТО СЕ СЛУЧУВА СО
УМЕТНОСТА ВО МАКЕДОНИЈА И НА КОЕ
НИВО Е ТАА? МОЖЕ ЛИ ДА НАВЕДЕШ
ПАРАЛЕЛА СО УМЕТНОСТА ВО ДРУГИТЕ
ЗЕМЈИ, ДОКОЛКУ СИ ЗАПОЗНАЕН?
ВО 2011 ГОДИНА, ВО ДОМОТ НА АРМ,
ИМАВМЕ МОЖНОСТ ДА ЈА ПРОСЛЕДИМЕ
ТВОЈАТА ИЗЛОЖБА „ГОЛИ“. СО ОГЛЕД**

**НА ТОА ШТО ВЕРОЈАТНО НЕ ТОЛКУ
ЧЕСТО ИМАМЕ МОЖНОСТ ДА ВИДИМЕ
ЕКСЦЕНТРИЧНИ И АВАНДГАРДНИ
ИЗЛОЖБИ КАЈ НАС, ПРАШУВАМ —
КОЛКУ Е МАКЕДОНИЈА „ОТВОРЕНА“
ЗА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ И ДАЛИ
НАРОДОТ КАЈ НАС ЛЕСНО БИ ЈА
ВОСПРИМАЛ СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ
СО НЕЈЗИНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ (ДОКОЛКУ
ГИ ИМА), А КОЈА НАДВОР Е ЗАСТАПЕНА
ВО МНОГУ ПОГОЛЕМА МЕРА?**

Ако ја земеме општата состојба на уметноста во Македонија, би рекол дека е на многу ниско ниво, кое некако сè повеќе опаѓа. Кај нас недостасува творечка атмосфера. А, недостасува и публика, бидејќи луѓето се незаинтересирани, не само за уметност туку и воопшто за култура, за наука итн. Задоволувањето само на основните животински инстинкти е најважно. Така, се создава еден магичен круг од игноранција и од незаинтересираност, каде што помалку упорните и послабите лесно се предаваат. За тоа се виновни и институциите како музеите, кои се многу лошо организирани. На пример, Музејот на современа уметност има голема збирка од светски имиња како Пикасо, Ханс Хартунг, Вазарели, Андре Масон, Александер Калдер итн., која не може да се види и стои затворена во депо, поради лошите услови во Музејот. Исто така, и медиумите придонесуваат за лошата состојба. Тие многу длабоко се навлезени во истата шема на рекламирање лоши вести, лоши серии и бесполезни емисии. Ретко кога може човек кај нас да се информира за културен настан преку медиумите.

Што се однесува на современата уметност и на авангардните случувања воопшто, кај нас се ретки и слабо посетени. Едноставно, реакцијата од публиката, која треба да покаже дали нешто е добро или лошо прифатено, е мала. За мојата изложба „Голи“, на која беа изложени актови, имаше многу публика, можеби поради темата, а имаше секакви реакции кај посетителите, меѓу кои и некои многу остри. Ние сме, сепак, мало општество, сè уште недоволно созреано за идеи од тој тип.

**ДАЛИ ИМА НЕКОЈ УМЕТНИК ШТО
ВЛИЈАЕЛ ВРЗ ТВОЈОТ СТИЛ НА
СЛИКАЊЕ? КОИ ПОЗНАТИ УМЕТНИЦИ БИ
ГИ ИЗДВОИЛ КАКО ОМИЛЕНИ?**

Не би можел да издвојам еден уметник што ми влијаел, бидејќи уметноста е огромно поле, кое се развивало и постои уште од праисторијата, а има посебен карактер во различно време и на различно место. Како многу важни за мене би ги споменал уметниците од барокот, како Рембрант, Рубенс, Веласкез, потоа импресионистите, експресионистите и многу понатаму, сè до денес.

**ПОДГОТВУВАШ ЛИ НЕШТО НОВО? ШТО
ДА ОЧЕКУВАМЕ ВО ИДНИНА?**

Работам на повеќе проекти, кои не би ги откривал во моментот, бидејќи сè уште се во процес на создавање. Но, секако дека ќе ве известам кога ќе ги завршам и кога ќе ги изложам.

» ОЧИГЛЕДНО ИСКРЕН ПРИСТАП СО УШИСЛУШНО ДОБРА НАМЕРА

ТЕАТАРОТ Е НАШИОТ ИЗЛЕЗ

Независна, свежа и иновативна драмска сила во ек: „Театра“ претставува пример за креативен тим што се обидува да ги крене стандардите на театарската продукција, да промовира млади и автентични автори, како и да им даде доволно интересна причина на луѓето да гледаат театарски претстави; со искрениот и отворен пристап, нуди осмислена драмска игра за излез од секојдневието и за доближување на театарот до модерните гледачи, до нивниот пулс на живот и до нови имагинативни театарски искуства. Запознајте ги во прво лице!

Горјан Милошевски

Маја Арсова

Ако добро погледнете и размислите, ќе сфатите дека во многу земји театарот влече свежа крв токму од независната сцена. Во националните куќи обично се работат класици, веќе долго експлоатирани и „проверени“ дела: се работи за железен репертоар и ретко се експериментира. Наспроти ваквиот глобално присутен тренд, приватните театарски продукции, независни во своето издржување и во своите драмски погледи, секогаш се стремат да прикажат нови театарски форми, да развијат различен израз. Од такви побуди започна и „Театра“. Пред речиси две години, идејата се роди кај продуцентката Марија Зафорова, која почна да ја остварува во тандем со режисерката Билјана Радиоска. Нешто подоцна кон нив се приклони еден цел тим креативни луѓе со различни профили: Ива Дујак во својство на маркетинг менаџер, Магдалена Дилевска како графички дизајнер, актерите Наташа Петровиќ

и Васил Зафирчев, Сашо Димоски во улога на автор и Горјан Милошевски како драмски автор и драматург.

Уште од самото основање, „Театра“ си постави цел да отвори иновативни драмски содржини, да промовира млади автентични автори, да ги крене стандардите на театарската продукција и да им даде добра и интересна причина на луѓето да гледаат театарски претстави. Досега, театарот стои зад необично голем број продукции, нетипичен за условите на независниот сектор во Македонија: „Мизантроп“, „Звукот на коските што се кршат“ и „Хаус ситерс“ се театарски претстави, додека, пак, „Пеперутка“ и „Случајно“ се радиодрами; последната, „Привид“, е радио-сценска изведба. Се разбира, „Театра“ одржа и неколку работилници за актери и за автори, а оствари и неколку гостувања на претстави и на перформанси — полни раце

работа во мошне краток период, но и многу вложен труд, со цел сè да биде претставено со посебен сензибилитет.

Многу често поминуваат часови и часови додека тимот не изнајде доволно провокативно и силно решение, па макар да се работи само за една реченица што треба да биде објавена во промотивна кампања за претстава или за настан. Тука, во тоа заедништво со слобода на искажување, сите подеднакво наоѓаат излез од рутината на своите дневни обврски и задолженија. Знаеме дека сè уште е проблем да се живее само од уметничкиот израз, но кога „Театра“ влегува во нова продукција, тоа значи дека секој што има удел целосно се посветува. Всушност, наградата слатко доаѓа со оглед на искрениот и отворен пристап; поради фактот дека секој во театарот сака да ја изненади публиката, да ѝ понуди убаво обмислена драмска игра што ќе ѝ даде

ТЕАТРА

НЕШТАТА ПОСТОЈАНО СЕ ПРЕПРОЧИТУВААТ. АКО ПРОЧИТОТ НЕ ОТВОРИ НОВИ НЕЧЕПНАТИ ЗБОРОВИ, ПОТТЕКСТИ И ЗНАЧЕЊЕ, ТОГАШ Е САМО МЕХАНИЧКО РЕПРОДУЦИРАЊЕ НА СТАРАТА МАТЕРИЈА. АКО ПРОЧИТОТ ВЕ НАВЕДЕ ДА МИСЛИТЕ ДЕКА ВЕКЕ ДРЖИТЕ НЕКОЈА НОВА КНИГА, СОСЕМА ПОИНАКВА ОД ПРЕТХОДНАТА, ТОГАШ ТОЈ ИМА ВИСТИНСКА ПРИЧИНА ДА ДИШЕ СО СЕГАШНОСТА.

временска и просторна дистанција од сè околу неа. Променетите и ведри ликови на луѓето што излегуваат од нашите претстави — ете, и тоа е нашиот посакуван излез од обичното и од секојдневното.

Во својата работа, сега и понатаму, „Театра“ настојува да им даде предност — ако може така да се наречат — на дискриминираните групи. Ова подразбира дека театарот секогаш застанува зад и наоѓа инспирација во: младите автори на кои воопшто не им била дадена можност да излезат со своите текстови во театар; на новите интуитивни авторки чие писмо е исклучително ретко застапено во нашето конзервативно општество; на креативниот потенцијал на жените на кој се подзмижува во еден патријархален систем; на уметниците, театарците, сликарите, сценографите, режисерите — на разните изведувачи на маргините на

вниманието. Зашто, независниот обид, независната сцена мора постојано да ги буди и да ги освежува застојаните и застарени принципи и движења во драмската уметност и, воопшто, во уметноста; да го поткрепува начинот на мислење и на перцепција на стварноста преточена во театар, во изведба, во експериментални и алтернативни форми. Впрочем, нештата постојано се препрочитуваат. Ако прочитот не отвори нови нечепнати зборови, поттексти и значење, тогаш е само механичко репродуцирање на старата материја. Ако прочитот ве наведе да мислите дека веќе држите некоја нова книга, сосема поинаква од претходната, тогаш тој има вистинска причина да дише со сегашноста.

Својата иднина „Театра“ ја гледа во што поголемо ширење на својата мрежа на работа, како и на природата на своите театарски

изданија. Веќе се остварени контакти со независни организации и се планирани копродукции, кои само ги надоградуваат целите на нашиот театар и во еден ист ритам сакаат да создадат поднебје за своите идеи, поточно за заедничките. Како и досега, нашиот театар бара начин што повеќе да им се доближи на модерните гледачи, на нивниот пулс на живот, за да им ги отвори очите за поинаков начин на лично надоградување и на обогатување со имажинативни театарски искуства. Во своите кампањи, уште од самиот почеток, „Театра“ ги брка светските трендови на непосредно и директно промовирање преку промоции со герила маркетинг и на друштвените мрежи, како и преку организирање кратки промотивни театарски настани. Ова е само почеток. Останува да се отворат толку многу прозорци кон идни соработници и канали на комуникација со публиката.

А Н О М А Л И Ј А Н А Т И В А

ГРЕШКА НА
ПРИРОДАТА
СО ПРАВИЛЕН
КЛУПСКИ ЖИВОТ

 Маја Керамитчиева [Филозофски факултет]

Трагајќи по повеќе забава, како и по независни самоиницијативни музички проекти, наидовме и на „Аномалија натива“, проект од двајца млади ентузијаста, кои со страст се посветени на она што го создаваат. Тие се и креатори на клупската сцена, која сè уште не е доволно развиена, но оптимистички се оди кон таа цел. Се надеваме дека овие момци ќе бидат пример за храброст и инспирација за сите оние што сакаат да бидат дел од клупскиот живот, а ова интервју нека послужи како повик за добра забава.

КАКО СЕ СЛУЧИ „АНОМАЛИЈА НАТИВА“?

„Аномалија натива“, како што и самото име асоцира, е грешка на природата. Се случи во 2009 година кога двајца долгогодишни пријатели решија да ги спојат своите музички стилови во еден проект. Од едната страна, Драган Иванов или Anakreont_xu, долгогодишен хип-хоп продуцент, а од другата — Андреј Дамески или Андрејналин, продуцент на електронска музика. Она што нè спои беше бас-музиката и желбата да се експериментира во сите правци. Сакавме да правиме енергична музика и не сакавме да ја категоризираме. И би „Аномалија натива“.

КАКО СЕ ОДВИВАШЕ ВАШАТА КАРИЕРА?

Светот како „Аномалија натива“ нè дозна во 2010 година, директно со нашиот албум „Премногу дрско“. Беше (и сè уште е) достапен за бесплатно симнување, беше супер прифатен и донесе бран на инспирација и за други продуценти. Со микс компилацијата „Sound of the Macedonian Jungle“ го шириме и бас-звукот од нашето поднебје. Првиот настап се случи во маало во Ново Лисиче на фестивалот „Нозе“. Најмногу настапи сме имале во дувлото на драм енд бејз музиката во Скопје, Капан Ан. Сме ги посетиле и сме ги протресле и Штип и Битола. Самостојно сме биле присутни и во многу „дупки“ низ Скопје. Сите се незаборавни места со незаборавна публика.

ПОД ЧИЕ ВЛИЈАНИЕ Е ВАШИОТ ЗВУК, ВОЕДНО – КОИ СЕ ВАШИТЕ ОМИЛЕНИ МУЗИЧАРИ?

Нашиот звук е под влијание на широка палета од креативци. Омилени ни се сите генијалци од сите области и тешко се

одлучуваме кои да ги сместиме во листа. Ако направиме некоја (апсолутно апсурдна и некомплетна) листа на нам сличните, следниве би влегле без приговор: „Продици“, „Бејзнектар“, „Најф Парти/Пендулум“, „Чејс & Статус“, „Баауер“, „Скрилекс“, „Саб Фокус“, „Флук“, „Неро“, „Флострадамус“, „Техникал Ич“, „Афекс Твин“, „Отт“, „Шпонгл“, „Аномалија натива“ (првиот албум ни е масивна инспирација за натамошната работа) и уште некој што не ни текува да го спомнеме. Сè на сè - многу, многу автори.

КАКО ДОЈДОВТЕ ДО ТОА ДА СОЗДАВАТЕ ТОКМУ ДРАМ ЕНД БЕЈЗ, ДАЛИ МОЖЕБИ ИМАВТЕ НЕКОЈА ЕВОЛУЦИЈА ВО ВКУСОВИТЕ И ВО ИЗБОРОТ НА МУЗИКА?

Мора да ве поправиме веднаш — ние не создаваме (само) драм енд бејз, ние работиме на бас-музика. Категорично сме против категоризација на музиката и мислиме дека постои само добра и лоша музика. Оној што ќе ги провери нашите дела ќе увиди дека се движат во широк спектар на вкусови и на бои, вклучувајќи драм енд бејз, дабстеп, драмстеп, трап, хаус, но има и даб и класика, па и некои експериментални дела. Нашата биографија може да се најде во звучна форма по (к) анализите на интернетот. Инаку, вкусот и стилот секако дека ни еволуираат, и тоа редовно по одредени настани (земјотрес, катаклизма, дознавање некоја одлична песна или албум, пијана ноќ во биртија итн).

АХА, МОЖЕ ЛИ ПРОЕКТ КАКО ВАШИОВ ДА ОПСТОИ НЕЗАВИСНО НА КЛУПСКАТА СЦЕНА? ВОЕДНО, КАКВО Е ВАШЕТО ВИДУВАЊЕ ЗА КЛУПСКАТА СЦЕНА ВО СКОПЈЕ И ВО МАКЕДОНИЈА ВООПШТО И КОНКРЕТНО ЗА БАС-МУЗИКАТА?

Не знаеме, наше е да провериме и да уживаме додека го правиме тоа. Штета е што во Македонија многу луѓе од сите креативни полиња работат две работи. Едната „нормална“, со која се финансираат, а другата — работата што навистина ја работат со страст. Треба да се „утепаш“ не само од правење музика туку и од промовирање и од туркање на целиот „филм“, а тоа се време и ресурси што се многу ограничени. Поради тоа и си вадат очи за мали пари. Во Скопје сцената никако да се распали к’о што треба. Има жарчиња во Штип, во Битола и во Куманово. Но, ќе ја биде. Се надеваме дека ние ќе бидеме дел од иницијалната каписла. Но, за почит е што сепак има независни работници на сцената. А, најмногу е за почит тоа што има луѓе што се журкаат на забавите и „ич не им чуе“, па и до пет наутро!

КОИ СЕ ВАШИТЕ ПЛАНОВИ ЗА ИДНИНАТА?

Имаме колекција пролет/лето 2013, така што очекувајте свежи звуци во многу, многу блиска иднина. Дојдете на забавите на кои гостуваме барем еднаш и навлечете се засекогаш! Во меѓувреме, посетете го нашиот интернет репозиториум:

<http://www.facebook.com/AnomaliaNativa>
<http://www.soundcloud.com/AnomaliaNativa>

» КОН НАЈЗНАЧАЈНИТЕ МАКЕДОНСКИ РОК/АЛТЕРНАТИВНИ АРТИСТИ...

ДОКУМЕНТ! »»

Дени Омерагиќ [Факултет за музичка уметност]

Различни извори

5. АРХАНГЕЛ

Што е тоа што ги прави Архангел посебни? Самите тие се нарекуваат бенд „од увоз“, кој звучно не носи ништо ново на музички план. Зошто би биле поважни од едни Бис-Без, кои се релативен пандан во самите почетоци на македонскиот рокенрол? Гледајќи ја листата подолу, веднаш се заклучува дека Архангел е единствениот бенд (помеѓу првите пет) што воопшто не го користи македонскиот фолклор. Токму чистиот рокенрол израз, како и искрената поетичност на текстописецот Ристо Вртев, го прават овој бенд еден од најобожаваните во македонската историја. Култна група во вистинската смисла на зборот, саундтракот на „предучилишна“ Македонија, со која се раѓаат истовремено. Македонија е одамна „полнолетна“, а се навршуваат и десет години од последното студиско остварување на Архангел, а сето тоа не е променето. Нови генерации на млади луѓе се навлекуваат на искрените извици на Ристо Вртев, поткрепени со гитарското мајсторство на најдобриот македонски гитарист Драган Гиновски-Гино. Една деценија по запознавањето на светот со пост-панкот, тој прозвуче автентично и на македонски и се разви на ниво на кое може да му позавидат и неговите оригинатори.

ЛЕКТИРА: Архангел II (1993), Heart Core (1998).

4. ЛЕБ И СОЛ

Веројатно најдискутабилен дел од овој напис ќе биде токму овој. Леб и сол е најшироко препознатливото име на листата (за многумина и единственото познато), и токму поради тој факт сум уверен дека доколку ваква листа се прави по пат на анкета, тие ќе ја заземат првата позиција. Од друга страна, пак, можеби и личната аверзија што ја имам кон творештвото по кое, веројатно, ѝ се најпознати на широката јавност (тука мислам на драстично променетите имиџ и израз од средината на осумдесеттите години) придонесува кон мојата дилема за нивно вклучување. Но, настрана од субјективните гледишта, тука имаме бенд со четири силни индивидуални автори, воедно и виртуози на своите инструменти, собрани во состав-предводник на првиот бран оригинален македонски рокенрол. Несомнено, тие го отвораат патот за внесување на македонскиот фолклор во рамките на рок музиката, стилски комбинирајќи ги жанровите на прогресивен рок и џез фузија. Индивидуалните достигнувања на секој од членовите би биле доволна причина тие да се најдат на некоја проширена листа, но тие, како колектив, дефинитивно се едни од најголемите амбасадори на македонската музика.

ЛЕКТИРА: Леб и сол I & II (1978), Акустична траума – Double Live (1982)

3. МИЗАР

Инцестуозноста на македонската андерграунд сцена е најочлива во Мизар, бендот во кој продефилирале музичари, кои порано биле или подоцна стануваат дел од бендовите кои се ’рбетот на македонската алтернативна музика, меѓу кои: Архангел, Падот на Византија, Апореа, Анастасија, Кисмет, Киборг. Формиран во 1983 година, првиот период е обележан со креативна доминација на Ристо Вртев, кој почнува да ги исцртува контурите на она што ќе биде препознатлив звук на Мизар кон крајот на истата декада — влијанијата од дарквејв (darkwave) и готик-постпанк сцената од почетокот на осумдесеттите, кои подоцна, по доаѓањето на иконскиот фронтмен Горан Таневски, и по отпочнување на ерата на музичкото лидерство на Горазд Чаповски, се трансформира во еден авангарден и дотогаш нечуен израз. Нивниот прв албум, кој воедно се смета и за прв албум на македонски јазик, издаден во 1988 година, по долги и добро документирани контроверзии, претставува уникатно издание — ќе се осмелам да кажам — во светски рамки, кое преку комбинирање на гореспоменатиот стил и елементи од духовната и од фолклорната традиција на македонскиот народ, створа звучна слика — пример дека македонската уметност, барем во одредени случаи, може да се рамни со која било друга, а во тоа се големината и значењето на овој бенд.

ЛЕКТИРА: Мизар (1998), Свјат Dreams (1991).

Зошто, ќе прашате. Зошто сега, зошто баш овие, која е мојата маленкост да рангира уметници од циновски размери и да се дрзне да го образложи тоа со помалку од илјада зборови? Затоа, ќе одговорам: затоа што по скоро педесет години македонски рокенрол, по неколку обиди за сеопфатна рок антологија (што пишана, што екранизирана), по безброј компилации, по „тезгарски“ и студиски преработки на „класиците“, но и по генерално растење на митот за живототворната сцена, јас ќе го отворам прашањето за кое дискутираат сите што дошле во допир со чудесниот свет на македонскиот „андерграунд“: кој е најзначајниот македонски артист?

2. АНАСТАСИЈА

Комбинацијата од тројца исклучително талентирани автори, Зоран Спасовски, Златко Ориѓански и Горан Трајковски — кои за разлика од индивидуалниот пристап на Леб и Сол, творат како колектив — како и уникатниот спој на влијанија евидентни во нивната музика (акустична етно/world музика, со употреба на комплексни ритмови, црковно-византиски влијанија; сето тоа комбинирано со употребата на современа електроника), ги прави Анастасија еден од најуникатните македонски состави. Звукот на бендот, едноставно, звучи програмски, што се потврдува и со тоа дека главната дејност на Анастасија, но и на индивидуалните членови по нејзиното распаѓање, се театарската и филмската музика. Во 1994 година ја пишуваат музиката за филмот „Пред дождот“, кандидат за Оскар и добитник на многу престижни фестивалски награди, што ги става Анастасија на светската музичка мапа и ги носи на неколку турнеи низ светот. Денес, по повеќе од една деценија од распадот и по константните негирања дека повторно ќе творат заедно (иако тврдат дека се во пријателски односи), Анастасија стојат како тестамент за идните генерации: бендот кој ја отвора таа втора фаза во македонското музичко творештво.

ЛЕКТИРА: Before the Rain OST (1994), Melourgia (1997)

1. КИСМЕТ

Сакав да почнам со пишувањето на овој дел и да дадам краток опис на звукот на Кисмет, но гледам дека не бил многу различен од оној на Анастасија. А, сепак, звукот е различен. Кисмет немаат силни композиторски индивидуалци како Леб и Сол и Анастасија, ниту харизматичен фронтмен како Мизар и Архангел, но имаат атмосфера. Зар тоа е големиот клуч, ќе праша некој. Формулата која ја употребува Кисмет, дури и стопати да е употребена, нема да звучи исто како нив. Земете ги сите звучни описи од погоре и додадете ги ЕВМ и индустриската музика на Laibach, а сето тоа да звучи истовремено како да припаѓа на брестолската трип-хоп сцена и на манастирски обреди од ултра-религиозни словенски секти, е предизвик. Кога велам, пак, дека немаат генијално композиторско име — Горазд Чаповски како главен автор на музиката на Мизар, а потоа и Кисмет како природна

континуација, постојано „рециклира“ материјал, од семплови до цели песни — што придонесува кон перцепцијата дека тој не е „занаемтиски“ композитор. Сепак, неговата работа е далеку потценета. Според некои податоци, Кисмет е најпродаваниот македонски состав вон нашите граници. Малку познат факт е дека тие се еден од ретките, ако не и единствен македонски бенд, кој имал потпишано договор со сериозна издавачка куќа од САД, Tone Casualties. Кисмет престануваат со активна работа по 2003 година, кога Горазд Чаповски и Илија Стојановски ја продолжуваат нивната работа со Мизар, по реоформувањето во кое учествуваше и Горан Трајковски, но тоа не вроди со плод, кој би се натпреварувал со што било направено од овие три бенда (со исклучок на синглот „Почесна стрелба“).

ЛЕКТИРА: Damjan's War (1995), Wake Up Gods (1998), North Atlantic Balkan Express (1999)

ЛИСТАТА НАДГРАДЕНА И ПРОШИРЕНА, ЗАЕДНО СО КОМЕНТАРИ ОД НЕКОИ ПОМЛАДИ МАКЕДОНСКИ МУЗИЧАРИ, НАСКОРО ЌЕ МОЖЕ ДА СЕ НАЈДЕ НА IZLEZ.MK. СИТЕ КОМЕНТАРИ И СУГЕСИИ ЗА НЕЈЗИНО ПОДОБРУВАЊЕ СЕ ДОБРЕДОЈДЕНИ

Заглавив со еден дуплекс. Го купив пред еден месец само затоа што беше евтин, а сега полека ме загушува фактот дека на долга трка ќе забрвта како стар пастув. Не е најлош, но — за времето што го губам — може попаметно ќе беше да земам нешто поскапо. Добрата страна е тоа што имам двор и големи стаклени површини на источниот ѕид. Медови! Напролет ќе пркнат цветовите и ќе засушти новата фонтана — преголема за капацитетот на дворот, сепак со добра изработка и скапа според мотивите што ги има. Едвај чекам да се среди малку работата, па да ја стартувам, да пукне комшијата од мака што не можел да спие од бука!

Просторно сум добро лоциран: пет минути од ваму, пет од онаму, скоро секаде може пеш да се движам. На олкаво загадување и не е така лоша опција: ем чист воздух, ем повеќе нафта за останатите. Жива среќа, малку ја поскапеа, па можеби сега ќе рипнат сите на велосипеди. И онака, пролет, лето и есен не се најлоши тука: сонце, тивко ветре и по некој дождец — милина за сечија душичка. Докторите велат, сме имале многу срцеви удари поради седење на газот и неработење, а кутрите тие не предвидеа дека и самите ќе останат без работа ако скокнеме сите на велосипед. Кај нас тешко кој мисли за другите, па ако не за околината, тогаш за себе; а ако не за себе, за инает на докторите! Тоа е таа космичка сила која го движи универзумот; тоа е она што сите нè прави подеднакво глупави, па така задржува некаков баланс. Забегав.

Комшијата ти е најлошиот непријател: тешко на оној кој нема комшии, уште потешко на оној кој ги има. Да живееш без нив, ќе немаше кој да ми плукне во кафето; кој да ми ги издише гумите од колата; кој да ц'цка кога ќе излезам со девојка во раните утрински часови. Од друга страна, си велам, ќе немав на кого да му „пукам“ сеир кога ќе се запалеше „фикото“ на паркингот; кога пијани и со подмрсен мустак, ќе пееја по неславни слави. Да не беа тие, немаше да знам како изгледа поп или како се врти оро среде маало. Рака на срце, добро ни е. Си имаме сите по нешто, си работиме, си живееме. Што да речат кутрите во Африка? Ние, барем, водата за пиење ја имаме „гага“. Се грижиме едни за други, комшиите најчесто од љубов сакаат да се присутни во секој дел од личниот живот, да знаат сè за тебе, но никако од зло, туку само за да може да ти помогнат кога ќе паднеш. Знаете, падот е најлесен — тешко е качувањето.

Седам сам отстрана и го надгледувам екстериерот на дуплексот свежо обоен со црвено — патриотски по секоја цена — а од аголот на десното око ме боде една грда капија. Не бевме во стара доба, па секоја куќа да има капија или порта, ама оваа како да не беше стара, некако никнала меѓу стамбениве згради. Што да правиш — пролет е — никнуваат чудни работи; ќе почекаме до есен, да видиме што ќе жнееме. Не јас! Онака, „ние“ го користам од солидарност. Ракава ми нема видено работа цели дваесет и четири години. Млад сум си, нема зошто да му ја мислам! Како што реков, водата е „гага“, а пивото овде евино. На здравје!

Љупчо Кошчицовски [Правен факултет „Јустинијан Први“]

Фросина Илиевска

СИНЕ, КАКО ОДАГ ИСПИТИТЕ?

ПОСКАПЕА, ТАТЕ.

**ИЗЛЕЗ ИМА ПРОСТОР ЗА ТВОИТЕ ИДЕИ!
ИСПРАТИ СВОЈ НАПИС НА:
STUDENTSKO.SPISANIE@GMAIL.COM**

A person's hands are cupped around their face, set against a background of a bright, cloudy sky. In the center, there is a circular logo with a green-to-yellow gradient, containing the Cyrillic letters 'ШШШ' in a bold, black, serif font. The overall mood is contemplative and serene.

ШЕПНИ МИ ШТО САКАШ

ЧИТАЈТЕ ГО НОВИОТ Ш